

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות סג.). החזו"א באגרותיו (א ג) מנחה ומגלה מוהי המיתה – הנטיה מפשוטו של החיים לעומקו של החיים, לתוך תוכנם של החיים, כל שהאדם מרבה בשבירת המידות מרבה חיים.

וכתב מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל (ספר הזכרון) מצוה להשתדל בכל כוחו שלא ישכח תלמודו, ולעשות כל תצדקי ותחבולות כדי שיוכל לזכור תלמודו, וכדאיתא בסוטה (כ"א:) אין דברי התורה מתקיימים אלא במי שמושים עצמו ערום עליה פרש"י שמערים שתתקיים תורתו.

מעשי האדם מושפעים משאיפותיו ורצונותיו, ואף כי כולנו שואפים ורוצים להגיע ידיעת התורה, ככל שהחשיבות שבדבר תהיה ברורה לנו יותר, תגדל המוטיבציה להשקיע בדבר, ועל כן נרשום בקצרה כמה מעלות שזוכים להם ע"י ידיעת התורה.

א' סיפוק – הקב"ה ברא את האדם עם תשוקה לרוחניות, ולכן מי שאין לו סיפוק רוחני מרגיש כל הזמן חסר מנוחה ושמוחה, ואילו כאשר האדם קונה עזר ועוד סוגיות הסיפוק והשמחה שלו הם עצומים.

ב' תוספת בכמות ואיכות הלימוד – כל דבר שאדם עושה והוא מגיע על ידו לתוצאות טובות, הדבר נותן לו חשק להמשיך ולהוסיף על דבר זה עוד ועוד, ועל כן ככל שתתווסף ידיעת התורה הדבר יגרום לתוספת חשק ללמוד, ללמוד יותר בריכוז, יותר בהנאה, יותר זמן, ולהיות יותר שקוע בלימוד, ולחשוב בלימוד גם בזמנים שאינם מנוצלים כ"כ.

ג' תוספת הבנה – ההבנה של כל סוגיא חדשה שאנו לומדים, בעיון או בבקאות, מתחזקת לאין ערוך ע"י רבוי הידיעות.

ד' דקדוק הלכה – בדרך כלל מי שרוכש ידיעות ומושגים בהרבה נושאים, נעשה גם בקיא בהלכה, ויכול לדקדק הרבה יותר בכל מעשה המצוות שלו.

ה' השפעה על האישיות – ידיעת התורה משפיעה על האישיות של האדם ומענדת את מידותיו יותר מכל עסק אחר (גם של תיקון המידות) והופכת אותו לאיש אחר לגמרי.

ו' קיום מצוות ידיעת התורה – התורה מלמדת אותנו "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוץ היום על לבבך ושננתם", והיינו לחיות את מה שלומדים ברמה של ידיעה ברורה.

ז' הרבצת תורה – ידוע גודל מעלת זכיו הרבים, שהדבר מוסיף זכויות רבות למי שעל ידו אחרים זוכים לתורה, וע"י ידיעת התורה שייך לזכות גם להרבצת תורה, ולזכות את הרבים בתורה, והרבצת תורה נותנת גם סיפוק גדול לאדם.

ז' שלא לשמה – אמרו חז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וא"כ ניתן לצרף למטרות שלנו בידיעת התורה גם שלא לשמה, ובלבד שמטרותנו היא להגיע ע"י"ל לשמה, ושלא לשמה בידיעת התורה שייך שיהיה לשם כבוד, שהרי מי שזוכה לידיעת התורה הוא אדם מוכוב, וגם עשוי לקבל תפקיד מוכוב בהרבצת תורה, וכן שייך להגיע ע"י ידיעת התורה לרווח ממון, ע"י הצלחה במבצתים עם מלגות, או ע"י משרה תורנית.

ישנם דבר עוד מעלות רבות ונשגבות, אולם א"א לפרטם כי רבים הם, וכל אחד שטעם את טעם מתיקות לימוד התורה וידיעתה יכול להוסיף בעצמו עוד ועוד מעלות.

ונעבור כדרכנו לעומקם של החיים – עומקה של הלכה.

ישנם גמח"ס שעיקר מימון הלוואותיהם בנוי על הפקדות דולריות, והנה בשנים האחרונות – בעקבות הגבלת השלטונות את סכומי המזומנים המורשים להלוואות ע"י הגמח"ס – הוצרכו הגמח"ס להלוות בהעברות בנקאיות, וכיון שלרוב ככל הלווים אין חשבונות מוט"ח נאלצים להעביר להם בשקלים, דא עקא שהגמח"ס צריכים לשמור לעצמם על שער הדולר בכדי למנוע סיכון של הפסד במקרה של עליית הדולר בשעת השבת הפקדונות.

רב אשי חולק על רב פפא, ד'תולין' לעולם משמע עד שיבוא אליה ויודיענו, ולא שגמר הדבר מוכיח עליו, ולכן מבאר רב אשי שרבי חייא מסתפק אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או שאינה אלא לבסוף, וא"כ דם הסימן הראשון שנתקנה קודם גמר שחיטה ואח"כ נגעה טומאה בזרעים הוא ספק מכשיר, ולא אוכלים ולא שורפים, ורבי אושעיא אמר שלענין שריפה גם לר"ש וגם לרבי חייא אין שורפים, וא"כ רבי הוא יחיד לגבי ר"ש ורבי חייא.

הכשר חיבת הקודש –

צריך של מנחות (-חתיכות קמח יבש הצבורים במנחה שלא נכנס בתוכם שמן) הוכשר לקבלת טומאה מפני חיבת הקודש. וריש לקיש מסתפק אם מהניא חיבת הקודש למנות בו ראשון ושני לטמא אחרים, או שרק לפסול את עצמו לאוסרו באכילה מהניא חיבת הקודש.

רבי אלעזר רוצה ללמוד מדכתיב "מכל האוכל אשר יאכל וכו' אשר יבוא עליו מים יטמא" שרק אוכל הבא במים מקבל טומאה, אבל חיבת הקודש אינה כמים, דאיתר קרא למעט חיבת הקודש, דכבר כתיב "וכי יותן מים על כל זרע". והגמ' דוחה ששני הפסוקים נצרכים לטומאת מת ולטומאת שרץ, וקמ"ל דבעינן הכשר אפי' בטומאת שרץ ששיעורה בכעדשה, ואפי' בטומאת מת שהיא שבעה ימים.

ל"ו: והא דמשמע ממתני' שלר"ש שחיטה בלי דם מכשירה למימני ראשון ושני דמתני' מייירי בחולין שהם עצמם לא נאסרים באכילה, וכן הוצר ענביו לגת שהודה הלל לשמאי שזה הוכשר אע"פ שלא ניהא ליה במשקה היוצא מהם כיון שזה הולך לאיבוד, היינו מדרבנן שמא יבצרם בקופות מזופפות, ואילו ספיקו של ריש לקיש הוא לענין לשרוף תרומה או קודש אחר שנגע בה, שהרי הכשר חיבת הקודש זה מדאורייתא, דכמו שמצינו שמרבים עצים ולבונה שמקבלים טומאת אוכלים מדכתיב "והבשר" אף שאינם בני אכילה, ה"ה חיבת הקודש מכשירה מדאורייתא בלי משקה, ועל זה הסתפק ריש לקיש אם מונים בזה ראשון ושני או לא. תיקון.

אמנם מהא דכתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" אין ראיה שחיבת הקודש מכשירה מדאורייתא, (שהרי דם קדשים אינו מכשיר, הנשפך כמים מכשיר, ומשקי בית מטבחיא לרבי יוסי ברבי חנינא אינם טמאים ואינם מכשירים בין המים בין הדם), ד"ל דאירי שהעביר את הבהמה בנחל שתהא נוחה להפשיט ואחרי השחיטה עדיין משקה טופח עליה ונפל משקה מהעור לבשר.

הכשר לקבלת טומאה

מאכל שלא נרטב ע"י אחד משבעה משקין (כגון דם ומים) אינו נחשב 'אוכל' לגבי קבלת טומאה, ולכן סובר ת"ק שאם לא יצא דם בשעת שחיטה לא הוכשר הבשר לקבלת טומאה, וממילא מותר לאוכלו בידים טמאות, ורבי שמעון חולק וסובר שהשחיטה עצמה מכשירה וכדלהלן, עוד יבואר באיזה אופנים דם בהמה מכשיר, ומתי 'חיבת הקודש' מכשירה.

מתי דם מכשיר לקבלת טומאה –

רבי שמעון במתני' סובר שבעלי חיים שנשחטו, השחיטה מכשירה אותם לקבל טומאה דהשחיטה משויא ליה אוכלא.

רב אסי מבאר שכוונת ר"ש שדווקא השחיטה מכשירה, אבל הדם אינו מכשיר מפני שדם שחיטה לא נחשב משקה, ונ"מ שאם הוא נפל על זרעים לא הוכשרו. עוד סובר ר"ש שדם המת של בהמה שמתה מזאליה, וכן **דם מגפתו** – דם מכת בהמה, אינו מכשיר, אבל **דם חללים** של בהמה שנהרגה מכשיר, דכתיב "ודם חללים ישתה" (אמנם תנא דבי רבי ישמעאל שדם קילוח – שבתחילה הדם שותת טיפה אחת או שתיים, ואח"כ מקלח, ואח"כ משחיר, ורק משעה שמשחיר הוא דם הנפש והוא מכשיר, אבל קודם לכן אינו מכשיר, דאין זה "דם חללים"), **ודם שחיטה** לרב אסי אליבא דר"ש אינו מכשיר אף דכתיב ביה "על הארץ תשפכנו כמים", הפסוק בא להתיר דם פסולי המוקדשין לאחר שנפדו בהנאה כמים המותרים בהנאה, אף שפסולי המוקדשין אסורים בגיזה ובעבודה דכתיב "תזבח" ולא גיזה, "בשר" ולא חלב.

ל"ו: איתא בברייתא שאם בזמן תחילת השחיטה הותז דם על דלעת תלושה של חולין, לרבי הוכשרה הדלעת לקבלת טומאה, ולרבי חייא תולין.

רבי אושעיא אומר שכיון שנחלקו בזה רבי ורבי חייא יש לסמוך על דעת ר"ש המסייע לרבי חייא שהשחיטה מכשרת ולא הדם והוא ליה רבי יחיד במקום שנים.

רב פפא מבאר שרבי ורבי חייא מודים שאם הדם היה על הדלעת מתחילת השחיטה ועד סופה ולא נתקנה הוא מכשיר, דם שחיטה הוא ואיתקש למים, והמחלוקת היא היכא שנתקנה הדם בין סימן לסימן, שלרבי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף והוא דם שחיטה, ולרבי חייא אינה לשחיטה אלא לבסוף ובתחילה זה דם מכה שאינו מכשיר, ותולין היינו שממתינים לגמר שחיטה ואם אז יש דם הוא מכשיר, ואם נתקנה אינו מכשיר. ולפי זה רבי אושעיא אמר שר"ש ורבי חייא שניהם סוברים שדם הסימן הראשון שנתקנה אינו מכשיר, וא"כ רבי הוא יחיד מול ר"ש ורבי חייא.

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'
כפתרון לכך ישנם גמחי"ם הנוהגים להלוות דולרים במזומן על דעת שהלווה יפרע בשקלים לפי שער הדולר שיהיה בזמן הפרעון, ובמעמד ההלוואה עצמו חוזר הגמ"ח וקונה את הדולרים מהלווה ע"י העברה בשקלים, ונמצא הלווה חייב דולרים וכך נשמר לגמ"ח שער הדולר.

פתרון מורכב זה מעורר לדון בכל חלק מהלקי:

א. הלוואות דולרים ע"מ שיפרע בשקלים - האם אכן נחשבת הלוואה או שהיא מכירת דולר בשקל והוי טרשא (עכ"פ עד כמה שנקוט כרוה"פ שדולר באה"ק הוי פיר).

ב. בתנחן שזו הלוואה, האם מותר למלוה להכריח לזה לאופן פרעון המועדף על המלוה.

ג. האם מותר להלוות דולר בתנאי שהלווה ימכרנו למלוה.

ד. האם יש להתיר משום צורך מצוה.

מתנה נבוא לדון על סדר האותיות הנ"ל.

א. גבי פסיקה ק"ל בר' ינאי (ב"מ סג.) שעושים אמנה בדמים, כלומר מוכר שקיבל מעות בעד מוצר מותר לשמונו בשעת פרעון ולשלם דמים חלק המוצר כשווי באותה שעה, וברש"י שם משמע שמוצר אף להתנות כך מראש, הרי שמתן דמים במקום ע"מ להמירו להחזיר דמים לא מחשיבה את מתן הדמים להלוואה, לפי"ו הכ"נ הלוואת מוצר - שמעיקרה מחייבת החזר מוצר - ע"מ להמירה להחזיר דמים, לא התפוך את ההלוואה למקח.

גם לרשב"ם בתוס' שם - דקי"ל כוותיה (קעה 1) - שלא הותר אלא ליתן פירות אחרים בשווי הפירות המובטחים אבל אסור לפרוע במעות הוא משום דזווי יחייב זוזי שקיל ומוחי כרביטא (ל' רש"י שם ד"ה ואין עושין) אבל כאן שדולר יחייב זוזי שקיל י"ל דשפיר דמי.

ברם, על אף שכאמור ברש"י משמע דשרי אף להתנות, בשו"ע שם לא נקט היתר בתנאי מראש, ועיי' נתיב"ש שנחלקו אחרונים אי שרי להתנות, ובפרישה (אפי"ו ט) בתי' קמא מנב' להדיא לאסור להתנות פרעון פירות אחרים, ולהמחמירים צ"ל שאין כוונת רש"י תנאי מראש אלא שזו תכנית הקונה.

ולכאורה ניד"ד תלוי במחלוקת פוסקים זו, שלאוסרים לפסוק פירות ע"מ לפרוע פירות אחרים, כך גם יאסר להלוות סאה בסאה ע"מ לפרוע מעות, כשם ששם נחשב פרעון פירות אחרים כפרעון הלוואה (כאילו המוכר פורע מעות וחוזר הקונה לקנות בהם את הפירות האחרים, עי' רש"י שם ד"ה אם יש לו מותר) הכ"נ נחשיב פרעון דמים בעד מוצר כתשלום מקח, ונמצאת טרשא אסורה.

איברא דלא דמי כלל, דבפסיקה מחזי כריבית דאורייתא דזווי יחייב זוזי שקיל (אפי"ו אי לא שקיל אלא פדיון הזוזי כאמור), אבל לאסור משום מחזי כטרשא - כשזמלווה סאה ע"מ לפרעה במעות - לא אשכחן.

ב. אמנם מסתבר מאוד שאסור למלווה להתנות עם הלוה פרעון באופן מסוים, ולכה"פ לא גרע מריבית דברים, והכי מוטו משמיה דהגריש"א, מ"מ נראה לדון להתיי בגוונא דידן, דאמור המלווה ללווה אינו מעוניין להלוות אלא דולרים, אולם הואיל והרשויות מצריכות להעביר הלוואות ופרעון רק דרך הבנק, הרי לך שתי אפשרויות או לפרוע לחשבון מט"ח שלי, או לפרוע בשקלים לחשבוני הרגיל שבבנק. אכן לכאן זה רק במידה שהמלווה מעמיד ללווה אפשרות פרעון בדולר לחשבון מט"ח, דאם לא, אזי במידה ובזמן הפרעון יעדיף הלוה פרעון בדולר נמצא המלווה מכריח את הלוה לאופן פרעון שלא נוח לו, וי"לע שמוא עצם ההתניה אסורה גם אם בפועל יתברר שנוח ללווה בכך.

ג. בסוס"י קס פסק השו"ע שאסור להלוות ע"מ שכלל שיצטרך הלווה פועל בשכר יקח את המלוה לפועל, ובהגה דלמ"ד טוה"ג מומן הוי ר"ק. מכח הלכה זו נראה לאסור על המלווה להתנות עם הלוה שימכור לו את המוצר שלו, ואף להט"ו שהתיר והסכים עמו הש"ך בעלמא לחד תירווצא בנקוה"כ שלא נאסר אלא כגון פועל שנוסף לו כסף שלא היה לו אבל תנאי שהלוה ימכור לו קרקע בשווייה מותר, מ"מ שם הגידון למנות את המלוה לדבר שהלוה נצרך לו והכ"נ שרי למלוה לומר ללווה כשתרצה למכור לא תמכרנה אלא לי, אבל מאן לימא לן שיתירו למלוה להכריח את הלוה למכור לו מוצר גם באופן שאיננו רוצה למכור כלל. אם כי להש"ך הג"ל יל"ע אם בזה יאה ר"ק למ"ד טוה"ג מומן [דאף שמשלם תמורתו מ"מ י"ל שאדם מוכן לשלם פרוטה בכדי שלא יאלץ למכור חפץ בעל כרחו, ושמוא זהו טעם אף למ"ד טוה"ג אינה מומן, וצ"ע].

ד. אמנם שפיר יש בג"ד היתר לצורך מצוה המבואר בס' ק"ס סע' י"ה, שהרי בכדי שהמלווה יוכל לקיים את הגמ"ח מוכרח הוא על אופן זה וכפי שנתבאר בריש הדברים, [ואמנם יש בענין זה אריכות רבתי, אך נראה דהכי נקטינן]. אכן אם הגמ"ח מלווה בשם המפקדים אין היתר זה, דבסתמא כל תנאי ההלוואה הם בשמים, ושהגובר יפרש שזה שם עצמו בתור שכר אמירה לכאן לא מהני כדלא שמענו להתיר ר"ק במעות יתומים ע"י תנאי שיציב האפוטרופוס [אכן אם יש הון עצמי לגמ"ח שהוא ישא בהפסדים יל"ד להתיר ע"י שהגובר יפרש שמתנה מכח שכר אמירה שלו (דשכר אמירה של הגמ"ח לכאן לא שייך, דאי"ש ביה דיני פועל ערב וע"כ), דגם אם אסור לכאן אינו אלא דרבנן המותר לצורך מצוה].

ביעודם ובכריתם של מרצן ורבנן גדולי ישראל שלי"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

התר בהמה מסוכנת ע"י שחיטה

בהמה ניתרת ע"י שחיטה רק אם היא נשארה בחיים עד גמר השחיטה, ולכן בשוחט בהמה מסוכנת צריך לברר האם היא נשארה בחיים עד גמר השחיטה, אבל מצד עצם הדבר שהיתה מסוכנת בשעת שחיטה אין לאוסרה, וכדלהלן.

ל"ז. השוחט בהמה מסוכנת, הבהמה מותרת

באכילה באופנים מסוימים המראים שלא יצאה נשמתה עד גמר שחיטה, וכדלהלן.

הגמרא שואלת **מנלן שבהמה מסוכנת מותרת באכילה** ע"י שחיטה, ולא לומדים מ"זאת החיה אשר תאכלו" שמסוכנת שאינה חיה אין לאכול -

אין ללמוד ממה שהתורה אסרה נבילה לאחר מיתה וסתם נבילה היא מסוכנת קודם מיתתה, שמסוכנת מחיים מותרת דאם היא אסורה מחיים פשיטא שהמיתה לא מתירה אותה. דדילמא נבילה היינו שהיתה מסוכנת קודם מיתה, ומחיים נאסרה בעשה ד"זאת" וכן"ל דלא הבא מכלל עשה עשה, ולאחר מיתה נאסרה בלאו ד"לא תאכלו כל נבילה".

ואין ללמוד ממה שהתורה אסרה טריפה שנחסר מגופה שניקב קרום של מח או נחתכו רגליה, שמסוכנת שלא נחסר מגופה מותרת, דאם אסורה ק"ו שטריפה שנחסר מגופה אסורה וא"צ לכתוב, דדילמא טריפה היינו מסוכנת, וקרא אתה לעבור עליו בעשה ולא תעשה, ואם תאמרו א"כ למה צריך קרא לאסור נבילה, י"ל דהיינו נבילה היינו טריפה היינו מסוכנת, וקרא אתה לעבור עליו בשני לאוין ועשה.

ל"ז: הגמ' לומדת להתיר מסוכנת מדכתיב "וחלב

נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו", ואמר מר בזבחים ע. למאי הלכתא דהא כתיב "כל חלב וכל דם לא תאכלו" וכי מפני שנתנבלה או נטרפה אזיל איסור חלב, לומר שאיסורי נבילה וטריפה חלים על איסור חלב לחייבו משום שני לאוין, דלא תימא אין איסור חל על איסור, ובהכרח שטריפה היינו לאחר מיתה, דאם הכונה למסוכנת א"צ לאסור חלב נבילה, שהרי כבר מחיים היא אסורה כשהיא מסוכנת משום קירוב מיתה, נבילה גופה מיבעיא, ואפי' היכא שעשאה גיסטרא -שחתכה לשנים לרחבה, ועדיין היא מפרכסת, ודאי היה רגע אחד לפני מיתתה שהיתה מסוכנת. וכן יש ללמוד מדכתיב בפסוק זה פעמיים חלב, לומר שנבילה וטריפה איסור חלבם ובשרם שוה, אבל במסוכנת רק החלב אסור אבל הבשר מותר.

וכן יש ללמוד להתיר מסוכנת ממה שאמר יחזקאל "הנה נפשי לא מטומאה (שלא הרהרתי ביום לבוא לידי טומאה -קרי בלילה) ונבילה וטריפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה (והיינו מסוכנת, ומבואר שמסוכנת מותרת ולא אכלה מפני שהיא מאוסה, דאל"כ מאי רבותיה), ולא בא בפי בשר פיגול (שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם -שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו, וי"א שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה -זרוע לחיים וקיבה, אע"פ שהוא היה כהן ויכול לאוכלה בלא הרמה)".

מתי הבהמה נקראת מסוכנת - לרב אם מעמידים אותה על רגליה ואינה עומדת זו היא מסוכנת, ואפי' אם יש לה כח בשיניה לאכול בקיעות, וי"א אפי' אוכלת קורות, ולא באו לחלוק אלא להוסיף.

ל"ח. באיזה מצב השחיטה מתירה מסוכנת-

לרשב"ג בהמה מסוכנת צריך לשוחטה בזמן שמפרכסת ביד וברגל, דאי לאו הכי קים להו לרבנן שנשמתה יוצאת לפני גמר השחיטה. **ולרבי אליעזר** מספיק שזינקה כדרך שהבהמות נופחות בגרום והדם מקלח ומזנק בכח. ואמר ר"ש שאם שחט בלילה בהמה מסוכנת הצריכה פירכוס ואינו יודע אם פירכסה, ובבוקר מצא שהכתלים של בית השחיטה בצואר מלאים בדם זה מראה שזינקה והיא כשרה, והיינו כשיטת ר"א שמכשיר בזיוק. **ולחכמים** צריך שתפרכס ביד או ברגל, ואפי' פשטה ולא כפפה או כפפה ולא פשטה, כשרה, וכן אם כשכשה בזנבה כשרה.

לרב חסדא צריך שתפרכס באמצע השחיטה, אבל בתחילת שחיטה לא מהני, ולרב נחמן בר יצחק אף בפירכוס בתחילת השחיטה כשרה, ולרבי צריך פירכוס בסוף השחיטה ממש כדי שתהיה בה חיות לאחר השחיטה, דילפינן מ"תחת אמו" שיתום פסול לקרבן, והיינו כשמתה מיד בגמר הלידה, דאם מתה אח"כ הרי א"צ שתחיה אחרי הלידה, ואם מתה לפני הלידה פסול מ"כי יולד" היינו יוצא דופן, (ומ"שור או כשב" ממעטים כלאים, ומ"או עז" ממעטים נדמה - עז שילדה מתיש ובנה דומה לרחל, ומ"כי יולד" ממעטים יוצא דופן שקרעו והוציאוהו, ופעמים מתה פעמים חיה, ומ"שבעת ימים" ממעטים מחוסר זמן שלא הגיע לז' ימים, ואפילו אמו קיימת), שמע מינה כל מילתא דבעו רבנן חיותא בעינן שתהא חיות בגמר דיליה.

הדין הנ"ל הוא בין בבהמה דקה בין בבהמה גסה, אולם בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה, זה אינו סימן חיות אלא דרך הוצאת נפש, אולם אם החזירה ידה כשרה, וברגל כשרה בפשטה לבד ובכפפה לבד. ועוף אפי' לא רפרף אלא גפו ולא כשכש אלא זנבו כשרה.

בהמה שהיא בחזקת בריאה א"צ בה את הסימנים הנ"ל.

ואם היתה גועה בקול עבה כשרה, אבל בקול עמום לא, ואם הטילה רעי, במתרת למרחוק כשרה אבל בשותתת בסמוך לא, ואם כשכשה באוזנה כשרה, וכשכשה בזנבה פסולה.

בהמה שנשחטה לעבודת כוכבים

בהמה שנשחטה לשם קרבן לעבודת כוכבים אסורה בהנאה, דכתיב "ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים" הוקשו זבחי ע"ז למת לאוסרם בהנאה כמות, ומת אסור בהנאה דכתיב "ותמת שם מרים" וכתיב בעגלה ערופה "וערפו שם את העגלה", ולומדים גז"ש 'שם שם' שכמו שעגלה ערופה אסורה בהנאה כדאמר שם תהא קבורתה, אף מת אסור בהנאה, ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל, אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה ומטמאה באהל. (רש"י).

ולהלן יבואר האם ישראל השוחט בהמה לעכו"ם מחשבת העכו"ם פוסלתה, או שרק המקריב עצמו יכול לפוסלה, וכן האם בקדשים הבעלים יכול לפגל או רק המקריב, והאם סתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה או לא (ל"ח:), האם מחשבת פסול בעבודה אחת על עבודה אחרת (-מחשבים מעבודה לעבודה) פוסלת או לא (ל"ט:), האם מחשבת עבודה זרה אחרי השחיטה פוסלת משום שהוכיח סופו על תחילתו או לא (ל"ט:), האם אדם ששחט בהמת חבירו לשם עבודה זרה יכול לאוסרה (מ'), ועוד בעניינים אלו.

ל"ת: בהמה שנשחטה עבור עובד כוכבים-

השוחט בהמה לעובד כוכבים, לת"ק שחיטתו כשרה, ולר"א אפילו אם שחטה כדי שעכו"ם יאכל מחצר כבד שלה אסורה, דסתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה, ומחשבת הבעלים פוסלת אע"פ שהישראל שוחט. ואמר רבי יוסי אם בקדשים שהמחשבה פוסלת דכתיב "לא יחשב", קרי ביה לא יחשוב לאוכלו ביום השלישי כי זה יהיה פיגול, רק העובד יכול לפסול דכתיב "המקריב לא יחשב", כ"ש בחולין שאין מחשבה פוסלת, שרק השוחט יכול לפסול, ולכן אע"פ ששמענו להדיא שכוונתו לשם עבודת כוכבים, השחיטה כשרה. והלכה כרבי יוסי.

ללישנא קמא ת"ק מכשיר בשוחט עבור עכו"ם אף דס"ל לענין קדשים כרבי אליעזר ברבי יוסי שהבעלים ג"כ יכולים לפגל בקרבן דכתיב "והקריב המקריב" וגו' ומבואר שגם הבעלים נקרא מקריב, וא"כ הבעלים בכלל "המקריב לא יחשב" לפגל בקרבן אם חשב על שחיטת כהן או על זריקתו ע"מ לאוכלו חוץ לזמנו, דס"ל דלא אמרינן שסתם מחשבת עכו"ם לעבודת כוכבים. ורבי אליעזר פוסל דס"ל שבקדשים אף הבעלים מפגלים (-זה מחשב וזה עובד), וסתם מחשבת עכו"ם לעבודת כוכבים. ואיתא להלן (ל"ט:): שאם נכרי נתן לטבח וזו עבור שכשישחוט יתן לו חלק בבהמה, אם יכול לדחותו ולהחזיר לו את הדינר השחיטה כשרה דלאו אדעתא דעובד כוכבים קשיתי, ואינו נעשה שלוחו בעל כרחו, דמימר אמר אי בעינא מהדרנא ליה זוזי, והישראל יכול לתת לעכו"ם את חלקו, ואף שנכרי קונה ע"י המעות ויש לו חלק בה, בשחיטה הישראל מסלק את הנכרי, דאמר ליה לא לעותי שיתפתך, ואם הוא אלים נמצא שזה קנין גמור והשחיטה פסולה. ולרבי יוסי רק מחשבת השוחט פוסלת, ק"ו מקדשים.

וללישנא בתרא המחלוקת היא כששמענו להדיא שמחשבתו לשם עבודת כוכבים, ת"ק מכשיר משום דס"ל שרק בפנים בקרבן יכול הבעלים לפגל ולא בחוץ בחולין. ור"א סובר שפסול משום שלומדים בבמה מצינו חולין מקדשים ואפילו אחר שוחט, ועכו"ם פוסל אפילו בסתמא, דסתם מחשבת עכו"ם לעבודת כוכבים. ולרבי יוסי אף בקדשים רק המקריב יכול לפסול.

ל"ט. אם מחשבים מעבודה לעבודה- בהמה

שנשחטה ע"מ לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים -ששחטה לעצמו ע"מ שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה, לרבי יוחנן פסולה -אסורה בהנאה, דס"ל שבקדשים מחשבים מעבודה לעבודה, וילפינן חוץ (איסור עבודת כוכבים) מפנים (ממחשבת פיגול של פנים, שהשוחט ע"מ לזרוק דם למחר או להקטיר אימורים למחר זהו עיקר פיגול), וכן מבואר בבברייתא, ולריש לקיש מותרת, דס"ל דלא ילפינן חוץ מפנים, אבל אם שחטה ע"מ לעובדה בשחיטה זו לכו"ע היא אסורה. וכן נחלקו בשוחט קדשים לשמה ע"מ לזרוק את הדם שלא לשמה, שלרבי יוחנן פסולה דגמרינן פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול שעיקרו מעבודה לעבודה, ולריש לקיש כשרה. וקמ"ל שריש לקיש מכשיר גם בקדשים, משום שאין לומדים מחשבת שלא לשמה ממחשבת פיגול, ורבי יוחנן פוסל אפי' בחולין.

והנה הא דאמר רבי יוסי שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא רק במוקדשין, אין הכונה שאינה פוסלת כלל, שהרי השוחט לשם עבודת כוכבים

פסולה, אלא הכונה שבחולין אין מחשבים מעבודה לעבודה, משא"כ בקדשים, ולפי זה ריש לקיש חזר בו כששמע את דברי רבי יוחנן רבו, דקתני שמחשבה פוסלת במוקדשין, ולשון פוסלת כולל שאר פסולי פנים כגון זריקת דם וחטאת שלא לשמה. ולרבי יוחנן כוונת רבי יוסי שבחולין אין מחשבה פוסלת בד' עבודות, אלא רק בשתי עבודות -שחיטה וזריקה, דכתיב "זובח לאלוהים יחרם" וכתיב "בל אסיר נסכיהם מדם", אבל על קבלה והולכה לא כתוב, והקטרה אע"פ שהיא שייכת בעבודת כוכבים אינה פוסלת, דאפילו בקרבן אם חשב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים אינו פוסל.

ל"ט: מחשבת עבודה זרה אחר השחיטה-

השוחט ואח"כ חשב לזרוק את הדם או להקטיר את החלב לעבודת כוכבים, לא הכריעו חכמים בדין זה (בקיסרי) לא לאיסור ולא להתר.

הגמ' אומרת שאין לומר שלא הורו לאיסור משום דעת ת"ק שמתיר בשוחט עבור עכו"ם דאמרי לא אמרינן סתם מחשבת עכו"ם לע"ז וכאן נמי לא אמרינן אגלאי מילתא למפרע ששחט לעבודה זרה, ולא הורו להתר משום דעת ר"א שאוסר בשחיטה עבור עכו"ם, די"ל שת"ק מתיר רק בסתמא ולא כששמענו שחשב לעבודת כוכבים, ור"א לא אוסר אלא בעכו"ם שבשעת שחיטה היה בחזקת עובד כוכבים, אבל בישראל שהיה בחזקתו בשעת שחיטה אין אומרים שהוכיח סופו על תחילתו דדילמא אחר שחיטה נכנס בו יצר הרע והמיר דתו.

אלא צ"ל דהנה איתא בבברייתא שהכותב נכסיו לאחרים והיו בהם עבדים, והמקבל צווה ואמר אי אפשי בהם, לא קנה דאין אדם מקבל מתנה בעל כרחו, ואם שתק בזמן קבלת השטר ולבסוף צווה, קנה, ואם זיכה לו ע"י אחר בפניו ואמר לו זכה בשטר מתנה זה לשם פלוני, ושתק ולבסוף צווה, לת"ק אם הוא כהן העבדים אוכלים בתרומה, משום שהוא רצה את העבדים וחזר בו, ולרשב"ג הוכיח סופו על תחילתו שלא רצה במתנה, ושתק מפני שהשטר לא הגיע לידו. ולכן בשוחט ואח"כ חשב לא הורו להתר משום דעת רשב"ג, ולא הורו לאיסור משום דעת ת"ק.

ומה שמצינו שבריא שאמר כתבו גט לאשתי ולא אמר תנו, והלך, אינו כלום מפני שרצה לשחק בה שלא תפציר בו לתת לה גט לפוטרה מייבם אם ימות, (אמנם אם הוא מסוכן הלכה כר"ש שזורי שכותבים ונותנים, שכיון שהוא בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו), ואם עלה לגג והפיל עצמו ומת וכבר כתבו העדים את הגט ונתנוהו לאשתו הרי זה גט דודאי מתחילה היה דעתו לעלות וליפול והוה ליה בהול כמסוכן, (אבל אם הרוח דחתה אותו אינו גט). אין מכאן ראיה שהוכיח סופו על תחילתו, דשאני הכא שאמר כתבו שיש בזה קצת הוכחה מתחילה, והנפילה היא גילוי מילתא שהיתה כוונתו שיתנו.

מ. השוחט לשם הרים או ימים (שעשה הים עבודת

כוכבים) או נהרות או מדברות שעשאם ע"ז, ואפי' שניים שוחטים יחד שאחד מחזיק בראש הסכין והשני בקת הסכין, ואחד כיוון לשם אחד מאלו ואחד לשם דבר כשר -שחיטה סתם, שחיטתו פסולה, אבל אינו אסור בהנאה כדין זבחי מתים, דהר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיב "אלוהיהם על ההרים" ולא ההרים אלוהיהם, אמנם השחיטה פסולה כדי שלא יבואו להתיר שחיטה לשם עבודת כוכבים, והא דאיתא בבברייתא שאם שחט לשם הנ"ל או לשם חמה או לבנה או לשם כוכבים

ומזלות, או לשום מיכאל השר הגדול או לשם שלשול קטן כלומר לשם גדול שבבריות או לשם קטן שבכולם, הרי אלו זבחי מתים ואסור בהנאה, היינו בשחט לשם המלאך הממונה על ההר, דומיא דמיכאל שאינו מחובר, ובעלי חיים אף שאינם נאסרים משום עבודת כוכבים, דמדאסר רחמנא נעבד לגבוה מבואר דלהדיט שרי, מ"מ הם נקראים אלוהות, דכתיב "הן נזבח את תועבת מצרים", וכתיב "וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים".

ואיתא בגמרא (מ"א.) שלסוברים שאף ע"י מעשה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מיירי שיש לו שותפות בה. ולמ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו, מיירי בישראל מומר, אבל בסתם ישראל תולים שנתכוין לצערו.

שחיטת בהמת חבירו לשם ע"ז-

היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים, לרב הונא אם שחט בה אפי' סימן אחד וה"ה חצי סימן, אסרה, וכ"ש היכא שהיתה עומדת שקנאה בהגבהה כשהגביהה והרביצה, דס"ל כרבי יוחנן שאף שהמשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה אפילו למזבח משום נעבד, אם עשה בה מעשה אסרה אף להדיט, ואף שבעלי חיים לא נאסרים להדיט לא משום נעבד אם עשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה אם הקצוה לתקרובת עבודת כוכבים, אם עשה מעשה אסרם, כדמצינו שאע"פ שהמשתחוה לקרקע עולם לא אסרה, אם חפר בה בורות שיחין ומערות אסרה, וה"ה חטאת דינה כדבר שאינו שלו (דאף שקנאה לכפרה, אינה נחשבת כשלו), אבל בדבר שלו יכול לאסור גם במעשה כל דהו.

מז: איתא בבברייתא שהשוחט חטאת בשבת בשוגג

בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות, משום שבת, ומשום שוחט בחוץ, ומשום עבודת כוכבים, ששלשתם בכרת, ומשום מקלקל לא מיפטר, כיון שזה תיקון לבן נח שיצאו ע"י השחיטה מכלל אבר מן החי. הגמ' אומרת שלרב הונא שהבהמה נאסרת כבר בסימן אחד, אינו חייב משום שחוטי חוץ, דכיון שכבר נאסרה משום עבודת כוכבים פקע ממנה שם קדשים ומחתך בעפר הוא, ואע"ג דאמרינן לעיל (כ"ט:): שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים חייב, שאני התם שבגמר הסימן חייל בהדי הדדי איסור עבודת כוכבים ושחיטת חוץ, וגמר השחיטה היתה בעודה קדשים, וכששחט סימן אחד בפנים איגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה, דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אבל הכא שהסימן השני לא נשחט כלל, דחיתוך עפרא בעלמא הוא, שחיטת הסימן הראשון ג"כ אין עליה שם שחיטה, ולענין שבת ההחויב הוא על נטילת הנשמה חייב גם בלא שחיטה, וכן חייב משום עבודת כוכבים, דשחיטת עבודת כוכבים היא, אבל לענין שחוטי חוץ לאו שחיטת קדשים היא, וכיון שרב הונא סובר כרבי יוחנן שבמעשה כל דהו נאסרה, א"כ אף חטאת העוף שמליקתה בסימן אחד, וחויב שחיטתה בחוץ ג"כ הוא על סימן אחד, אם שחט בה סימן אחד נאסרה בכל דהו ואינו חייב משום שחוטי חוץ דמכי שחט בה פורתא פקע ממנה שם קדשים, וחויב שחיטת חוץ ליתא עד גמר הסימן, וחיתוך עפר הוא, והבברייתא מדברת כשאמר שעובדה בגמר זביחה (בכל הזבחים), או שהיה חצי קנה פגום והוסיף כל שהוא וגמרו (בחטאת העוף), דבזה חייב גם משום שחוטי חוץ.

לרב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אף ע"י מעשה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו בגמר מעשה מהא דמנסיך (דלא כ"מ דדווקא במעשה כל דהו אינו אוסר), ורק אם היא שלו או שיש לו בה שותפות יכול לאוסרה. ולגבי חטאת ס"ל שיכול הבעלים לאוסרה, דכיון דקני ליה לכפרה כדידיה דמו.

מ"א. עכו"ם שניסך יינו של ישראל שלא בפני העבודת כוכבים, איתא בברייתא שלת"ק היין נאסר אף בהנאה, ולרבי יהודה בן בתירא ורבי יהודה בן בבא אינו נאסר, מפני שאין מנסכים יין אלא בפני עבודת כוכבים, ועוד מפני שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

הגמ' רוצה לתלות את המחלוקת הנ"ל אם אדם אוסר דבר שאינו שלו או לא במחלוקת זו. והגמ' אומרת שהסוברים שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, י"ל שזה דווקא בישראל, שתולים שהתכוון לצערו ואין דעתו לעבודת כוכבים, אבל עכו"ם או ישראל מומר אוסר של חבירו, ואם התרו בו וקיבל עליו התראה, וקודם לכן לא היה בחזקת מומר, כיון שהתיר עצמו למיתה אין לך מומר גדול מזה. וכן מטמא טהרות של חבירו ומדמע תרומה בחולין של חבירו, דמוזיל דמיהם שיכול רק למוכרם לכהנים בדמי תרומה, ומנסך יין של חבירו לעבודת כוכבים, שבשוגג שלא ידע שזה תרומה ולא ידע שזה נאסר בניסוך או שחשב שהיין שלו, פטור, ואע"פ שמזיק בשוגג חייב, דאדם מועד לעולם בין ער בין ישן בין שוגג בין מזיד, היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק, ובמזיד חייב דקנסוהו רבנן, (ואינו נפטר משום קים ליה בדברה מיניה אף שהוא חייב מיתה משום עבודת כוכבים, ואף אם לא התרו בו שאינו נהרג הרי חייבי מיתות שוגגים פטורים מתשלומין, מ"מ חיוב התשלומין חל כבר בזמן שהגביה, וחייב מיתה חל רק בשעת ניסוך), היינו בישראל מומר, או כשיש לו שותפות בזה.

איזו שחיטה אסורה משום מראית העין
אין שוחטים לתוך ים או נהר, מפני שיאמרו שהוא שוחט לשר של הים.

וכן אין שוחטים לתוך כלים מפני שיאמרו שהוא מקבל את הדם לעבודת כוכבים, אבל בספינה יכול לשחוט לתוך כלים אם הדם שותת לים, מפני שרואים שהוא עושה כך כדי לא ללכלך את הספינה, ובברייתא איתא שמוציא ידו חוץ לספינה ושוחט, והדם שותת ויורד על דופני הספינה.

מ"א: וכן אין לשחוט לתוך גומא של מים, מפני שיאמרו שהוא שוחט לבבואה (-פרצוף שלו הנראה במים), אבל אם המים בגומא עכורים דלא מינכר בהו בבואה מותר.

אין שוחטים כלל לתוך גומא, אבל אם רוצה לנקות את חצירו, ישחוט חוץ לגומא, ויעשה משם חריץ לגומא, ובשוק לא יעשה כך שאין אדם חש לנקות את השוק, משום "ובחוקותיהם לא תלכו", ואם עשה כך צריך בדיקה אחריו שמא הוא מין לעבודת כוכבים וצריך להבדל מפתו ויינו.

שחיטה לשם קרבנות

השוחט חולין בחוץ (או שניים ששחטו ואחד חשב) לשם דבר שהוא נידר ונידב, כגון לשם עולה או שלמים או אשם תלוי (שהוא בא על ספק חיוב כרת, כגון ב' חתיכות לפניו ואכל אחת מהן ובאו עדים ואמרו אחת מהן של חלב היתה ואין ידוע איזו אכל, מביא אשם תלוי להגן מן היסורין עד שיוודע לו אם חטא ודאי ומביא חטאת), או לשם פסח או תודה, שחיטתו פסולה, מפני שהרואה יסבור שהקדישם ושקדשים בחוץ מותרים, והיינו כרבי אלעזר הסובר שאפשר להתנדב אשם תלוי בכל יום שליבו נוקפו שמא חטא, ואנן סהדי שכל יום הוא בספק חטאת, ופסח אף שקבוע זמן להקרבתו, מ"מ אפשר להקדישו כל השנה ולהניחו עד זמנו, הלכך השתא נמי

יאמרו השתא הפרישו ושחט פסח בשאר ימות השנה שזה שלמים, ויאמרו שהוא שוחט שלמים בחוץ ואוכלם.

שחט בעל מום, לרבי ינאי שחיטתו כשרה, מפני שיודעים שאינו קרבן, ולרבי יוחנן שחיטתו פסולה, דפעמיים המום מכוסה.

שחט לשם עולת נזיר שחיטתו פסולה, דיאמרו שנדר נזירות בצינעא, דסתם נזירות שלושים יום ובזמן זה אין הדבר ניכר לשכניו.

ר"ש מכשיר בכל אלו דלא חייש למראית העין.

השוחט לשם דבר שאינו נידר ונידב, כגון אשם ודאי (אשם גזילות דהיינו בנשבע לשקר על כפירת ממון, או אשם מעילות או אשם שפחה חרופה) או בכור או מעשר, שחיטתו כשרה, דידוע שזה שקר ולא יצא מזה תקלה.

השוחט לשם חטאת שחיטתו כשרה, ואם הוא חייב חטאת ואמר לשם חטאתי, שחיטתו פסולה מפני שהרואה יסבור שהוא מפריש אותה עכשיו לשם חטאת.

השוחט לשם תמורה שחיטתו כשרה, ואם יש זבח בביתו ואמר לשם תמורת זבחי, שחיטתו פסולה.

השוחט לשם עולת יולדת, אם אין לו אשה שחיטתו כשרה, ואם יש לו אשה ואמר לשם עולת אשתי, שחיטתו פסולה, ואף שאם ילדה היה יוצא קול שילדה, י"ל שהפילה. לישנא אחרינא וכן עיקר השוחט לשם עולת יולדת ויש לו אשה שחיטתו כשרה, דאין חוששים שהרואה יסבור שהלידה היתה בצינעא.

אלו טריפות

איסור אכילת טריפה

בפרקים הקודמים נתבארו דיני השחיטה שהיא המתירה את הבשר באכילה, וכן חלק מדיני איסור אכילת נבילה וטומאתה. ובפרק זה יבוארו דיני 'טריפה', והיינו בעל חי שיש בגופו מכה שאינה ברת רפוי ואמורה לגרום למותו בהמשך, וכדכתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו", והיינו שבעל חי שנטרף בשדה אסור באכילה, ואין הכונה שמת ללא שחיטה, דא"כ הוא אסור כבר משום נבילה, ואין הכונה לכל מכה אף שאינו עתיד למות מחמתה, דכתיב "לכלב תשליכון אותו" והיינו שמוחמת המכה הוא ראוי רק לכלב, ובהכרח מדובר שהבעל חי עתיד למות מחמת המכה אבל הוא נשחט כדן, ועל זה נאמר "לא תאכלו לכלב תשליכון אותו" שהוא אסור באכילה ומותר בהנאה.

הקב"ה מונה למשה רבינו בסיני י"ח סוגי טריפות, הנמנים במשנה הראשונה בפרק זה, ואיתא בגמרא (מ"ג.) שיש בזה שמונה מינים, והם: דרוסה -בעל חי שחיה או עוף דורס נעצו בה את ציפורני ידיהם, באופן שהארס ממית את הנדרס (והדבר תלוי בגודל הדורס ובגודל הנדרס). נקובה- בעל חי שניקב בו אבר חיוני, כגון וושט או קרום של מח או הלב. חסרה- בעל חי שחסרים לו מלידתו אברים חיוניים, כגון אחד מאברי הריאה. נטולה- בעל חי שניטלו ממנו אברים מסוימים, כגון צומת הגידים. קרועה- בעל חי שנקרעו חלקים מסוימים בגופו (-הכרס החיצונה). נפולה- בעל חי שנפל או הוכה ונתרסקו אבריו ואינו יכול ללכת, שאין לשוחטו עד שיעברו כ"ד שעות, ולאחר השחיטה צריך לבדוק את אבריו. פסוקה- בעל חי שנחתך רוב קנה הנשימה לרוחבו. שבורה- בעל חי שנשברו בו עצמות מסוימות. ויש שנתנו סימן בסוגים אלו: ד"ן חנ"ק נפ"ש.

מיני טריפות אלו הצד השוה שבהם שהם פגם וחסרון באברי הגוף, אבל ללא זה אף שהבהמה חולה מסוכנת ונוטה למות מותרת באכילה מדינא, אא"כ חוששים שמתה לפני שנגמרה השחיטה.

הרבה מדינים אלו מצריכים הכרות מסוימת עם המבנה הפנימי של גוף הבהמה, בכדי להבין את המיקום המדויק ומהו השיעור הפוסל בכל סוג של טריפה.

עוד יבוארו בפרק זה סימני הכשרות או הפסול בבהמות חיות עופות ודגים.

מ"ב. מקור איסור אכילת טריפה הוא מדכתיב "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו".

לתנא דמתני' טריפה אינה חיה, ורמז לדבר מדכתיב "וזאת החיה אשר תאכלו" – חיה אכול, שאינה חיה והיינו טריפה לא תאכל, ומ"זאת" לומדים שהראה הקב"ה למשה מכל מין ואמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל. והמ"ד שטריפה חיה לומד זאת מ"בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תיאכל" -אע"פ שהיא חיה אל תאכל, אלו י"ח טריפות שנאמרו למשה בסיני.

מיני הטריפות

י"ח טריפות שנאמרו למשה בסיני-

נקובת הוושט. וכל נקב אוסר במשהו. (ויש לוושט שתי עורות, החיצוני אדום והפנימי לבן, ואם הם התחלפו הוי טריפה, ואם ניקב רק אחד מהם כשרה, אבל אם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה, טריפה. וקרום שעלה על הנקב מחמת המכה אפילו עבה אינו מכשיר כיון שזה לא מתקיים, ולא דמי לריאה שניקבה ודופן סותמתה ולסתימת כבד במרה ולסתימה דירכיים בחלחולת (לקמן נ'), דההיא סתימה מעיקרא היא. ובהמה שיש ספק אם היא דרוסה שהיא צריכה בדיקה, שאינה אסורה עד שיאדים כנגד החלל, ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמם שהארס חלחל וירד לחלל הסימן, א"א לבדוק את הוושט מבחוץ כיון שהעור החיצוני הוא אדום ואין טיפת דם ניכרת בו, אלא מבפנים. מ"ג.).

פסוקת הגרגרת שנחתך רוב הקנה לרוחבו.

ניקב קרום של מח.

ניקב הלב עד בית חללו.

נשברה השדרה ונפסק החוט שלה פסיקת החוט היא טריפה ונשברה השדרה זה רק אורחא דמילתא.

ניטל הכבד ולא נשתייר ממנו כלום, (וי"א שצריך שישאר כזית כדי להכשיר. מ"ג.).

ריאה שניקבה.

ריאה שחסרה, ולר"ש רק בניקבה לבית הסמפונות הוי טריפה. הסמפונות הם קנוקנות קטנות בבית הריאה, והדם נובע בה כשחוחכים אותה. וטריפות הריאה שנמנו לקמן מ"ז הם בכלל ריאה שניקבה או שחסרה.

ניקבה הקיבה, (ואם ניקב הקורקבן והכיס שלו -) הקליפה הפנימית) קיים, או שניקב הכיס והקורקבן קיים, או שניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כגון שזה למעלה וזה למטה, כשרה. מ"ג.).

ניקבה המרה (ובברייתא מבואר שזה דעת רבי יוסי ברבי יהודה, וכן הלכה, ולת"ק אין זה טריפה דכתיב באיוב "ישפוך לארץ מררתי" ועדיין איוב קיים, (ולכן אמר רב חייא בר רבא שיש ח' מיני טריפות בנקובה -נקובת הוושט והקרום והלב והריאה והקיבה והדקין וכרס הפנימי, והמסס ובית הכוסות חדא הוא), וענה להם ריבר"י שאין מזכירים מעשה ניסים להביא מהם ראיא. ואם הכבד סותם את מקום הנקב שנמצא במקום שהמרה דבוקה לכבד והכבד סותם את הנקב כשרה לכו"ע. מ"ג.).

ניקבו הדקין.

ניקבה הכרס הפנימית במשהו.

נקרעה רוב הכרס החיצונה, ולרבי יהודה הגדולה (-בשור גדול) טפח, והקטנה (-שור קטן) ברובה, ונתבאר בגמרא (נ:): שאין כוונתו לגדולה ממש (-גדולה שבגדולות) ולקטנה ממש, אלא כל שנקרע בה טפח ואינו רוב זהו גדולה, ואם נקרע רוב ואינו טפח זהו קטנה, וקמ"ל שאף שעוד מעט יותר מרוב הוא טפח, הוא טריפה ברוב אף שאין בו טפח.

המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ -שהנקב נראה בחוץ, כגון שרק אחד מהם ניקב, שלא במקום חיבורם, לאפוקי אם ניקבו במקום חיבורם והנקב מתחיל באחד ומסתיים בשני. (סוף הכרס עשוי ככובע והוא קרוי בית הכוסות, ואליו מחובר ההמסס, שאף שיש להם דפנות נפרדות, הם מחוברים באמצע, והאוכל עובר שם מבית הכוסות להמסס, ומההמסס לקיבה, ומהקיבה לדקין). ויש שמונים את שניהם לטריפה אחת.

נפלה מן הגג ושחט אותה מיד, הרי היא טריפה אע"פ שאין שבר נראה בה, שחוששים שנתרסקו ונשתברו אבריה, ואין טעם בטריפות אלא הם הלכה למשה מסיני, (ואם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה אע"פ שלא עמדה. נ"א:).

נשתברו רוב צלעותיה בלא שום נפילה.

דרוסת הזאב שמכה בצפרניו ומטיל ארס, ולרבי יהודה זה דווקא בדקה, דבגסה הארס לא חזק לעשותה טריפה (ולת"ק הוא מספיק חזק), אבל בגסה רק דרוסת ארי הוא טריפה וכ"ש שבדקה זה טריפה. ונחלקו בגמ' (נ"ב:): אם רבי יהודה חולק או מפרש. ועוף הדק (-ציפורים ויונים) שנדרס ע"י נץ, או עוף גס (-אווזות ותרנגולים) שנדרס ע"י עוף דורס גס.

הגמ' דלהלן מונה מקרים נוספים בי"ח טריפות, והגמ' מבארת שחלקם בכלל הי"ח טריפות, וכמה מינים במשנה נחשבים לאחד.

זה הכלל כל שאין כמוה חיה הרי היא טריפה.

מ"ב: טריפות שלא נמנו במשנה-

בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה הרי היא טריפה, ולרבי שמעון בן אלעזר היא כשרה.

חסרון בשדרה הוא טריפה. לב"ש בב' חוליות הוא טריפה אבל בפחות לא, ולב"ה בחוליה אחת, ובאופן זה אינו מטמא באהל אלא במגע ומשא, דשדרה שלימה וגולגולת שלימה

גלודה שניטל עורה והופשטה כולה מחמת שחין או מלאכה הוא טריפה, ור"מ מכשיר.

חרותא שצמקה הריאה כחירות של דקל מחמת בעתה, הוא טריפה, אבל בידי שמים ע"י קולות וברד לא.

שבע טריפות שמנו האמוראים- בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ראש עצם הירך שיצא ממקומו שבתוך עצם האליה, או שלקתה בכליה אחת וכ"ש בשתי הכליות, או שניקב הטחול בקצה העבה שלו (אבל ניטל או שניקב בקצה הדק כשרה), או שנדלדלו הסימנים ברובם (- נתלשו בכמה מקומות אבל הם מחוברים כאן מעט וכאן מעט), או שנעקרה הצלע מעיקרה (והיינו כשחצי חולית השדרה נעקרה עם הצלע, ואם לא נעקרה הצלע אלא נשברה אינה טריפה אלא כשנשברו רוב צלעותיה), או גולגולת שנחבסה ברובה (-התרסקה ע"י מכות אע"פ שלא נחסרה ולא ניקב הקרום), או שנקרע רוב הבשר החופה את רוב הכרס (למעט מיעוט הכרס שנמצא בתוך הצלעות החזה והסחוס, וכרס היינו בלא בית הכוסות וההמסס, ואם נקרע רוב הבשר הזה הוא טריפה אע"פ שאם נחשב את שאר הכרס אין כאן רוב), הוא טריפה.

מ"ג. ח' מיני טריפות נאמרו למשה בסיני, והם נקובה פסוקה נטולה (-ניטל הכבד, ובכלל זה גלודה ושף מדוכתיה) חסורה (ובכלל זה נחתכו רגליה) קרועה (ונקרע רוב הבשר החופה את רוב הכרס היינו קרועה) דרוסה נפולה (-מן הגג) ושבורה (ובכלל זה נדלדלו סימנים ועקירת צלע וחביסת גולגולת).

לקותא בכליה, לעולא אינה טריפה, ולרכיש בר פפא הוא טריפה.
(שאר דברי הגמ' שולבו לעיל).

מ"ג: בהמה שנכנס לה קוץ לוושט כגון ע"י שאכלה קוץ והוא נתחב לתוך הוושט, ולא רואים פגימה מהצד החיצוני, ואין קורט דם בפנים, לעולא אין חוששים שהיה נקב ונסתם, דס"ל שאין חוששים לספק דרוסה שנחלקו בזה רב ושמואל לקמן נ"ג. וחכם אחד אמר שכל ההתר הוא בנמצא בלא תחיבה, אבל אם הקוץ נתחב בוושט חוששים שמא ב' העורות ניקבו והחיצון הבריא, ולרב כהנא החידוש של עולא הוא בנתחב, אבל בנמצא כשר שהרי כל חיות הבר אוכלות קוצים. ולא דמי לחתיכה משתי חתיכות שאם אכל אחת מהם ואינו יודע איזו היא מביא אשם תלוי על הספק, דהתם איתחזק איסורא, והכא לא איתחזק איסורא דשייבת קוץ בלא נקיבה אינה כלום. ולא דמי לשוחט בסכין בדוקה ונמצאת פגומה דלא איתחזק איסורא קודם שחיטה, דהתם יש ריעותא בסכין. ולא דמי לספק טומאה ברה"י, דהלכתא גמירי לה מסוטה בין לענין טומאה בין לענין טהרה, ואין טעם בדבר ולא לומדים מזה.

תורבץ הוושט שניקב

תורבץ הוושט (-הקצה העליון של הוושט התחוב בלחי), לשמואל הוא מקום בוושט שאם חותכו הוא מתרחב, אבל המקום שחותכו ועומד במקומו זהו הוושט עצמו. ולרב ביבי בר אביי זה המקום שאם חותכו אינו מתכווץ, והוושט עצמו זה המקום שאם חותכו מתכווץ. ולרבי זירא תורבץ הוושט הוא מקום הבליעה, ושיעורו פחות מאורך שעורה ויותר מחיטה.

לרב הוא טריפה בניקב במשהו, דמקום שחיטה הוא ואם שחט שם כשרה, ולכן דינו כוושט, וההלכה למשה מסיני של הגרמה נאמרה רק על הקנה, ולשמואל רק ברובו הוא טריפה, כיון שאינו מקום שחיטה. והיה מעשה שהתחילו את השחיטה משהו בתורבץ הוושט וגמרו בוושט עצמו, ורבא הטריף את הבהמה, כרב דאמר במשהו, וכשמואל שאינו מקום שחיטה.

רבי אבא אמר שכיון שלרב עצמו זה כשר כיון דס"ל שזה מקום שחיטה, ולשמואל ג"כ כשר כיון שלא נחתך ברובו, אין להחמיר כשניהם, כדמצינו שהעושה כחומרי ב"ש וב"ה בתרי חומרי דסתרי אהדדי עליו נאמר "הכסיל בחושך הולך", וממילא על רבא לשלם את דמי השור לבעליו שכבר האכילו לכלבים, ואם השור היה לפנינו היה חוזר בו והשור היה מותר באכילה, דקיימא לן טעה בדבר משנה חוזר, וזה משנה מפורשת דלא עבדינן כתרי חומרי. (והעושה כקולי ב"ש וב"ה הוא רשע, אמנם לפני שיצאה בת קול שהלכה כבית הלל יכול לעשות כקולי וחומרי ב"ש, או כקולי וחומרי ב"ה, ואחר שיצאה בת קול ואמרה שההלכה כב"ה, אין לעשות כב"ש, אמנם דעת רבי יהושע שאין משגיחים בבת קול).

מ"ד. הגמ' מתרצת שרבא סובר שדעת רב שתורבץ הוושט אינו מקום שחיטה, ומ"מ נפסל במשהו כמו בגרגרת ששיעורה שוה בין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה.

המקום בוושט הכשר לשחיטה למעלה עד כדי תפיסת יד ג' ד' אצבעות לצד הראש, (וי"מ אחיות חודי צפרניים), ולמטה עד מקום השיער. הגמ' שואלת שרב אמר שטפח בוושט סמוך לכרס הוא כרס הפנימי, והגמ' אומרת שרב אמר טפח בכרס סמוך לוושט והיינו טפח ראשון של כרס זהו כרס הפנימי ונקובתו במשהו ולפי שהוא נחבא במקום המיצר בין צלעות החזה קרי ליה פנימי, וכל שאר הכרס קרוי במתני' החיצונה ונידונית בקריעת רובו, או שמדובר בשור, שיש לו הרבה שיער והשיער נכנס בתוך הוושט טפח, ולעולם מקום שחיטה הוא בוושט עד מקום השיער.

שמואל אמר **שתורבץ הוושט שניטל מהלחי** כשר, וכדאיתא במתני' שבניטל הלחי התחתון כשר. רב פפא מקשה שהרי יש כאן עיקור סימנים, ולדבריו מתני' מיירי שהלחי נחתכה בינה לבין הסימנים ולכן כשר, ולשמואל צ"ל שדווקא בניטל רובו כשר, והיינו כשנקלפו מעל הבשר, ומה ששמואל אמר שסימנים שנדלדלו ברובם הוא טריפה מיירי שנעקרו בכח מעט כאן ומעט כאן, דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד, דאינו מבריא.

פסוקת הגרגרת (-הקנה)

נתבאר במתני' שפסוקת הגרגרת, והיינו שנחתך הקנה לרוחבו, הוא טריפה, ולהלן יבואר מהו השיעור האוסר.

מ"ד: פסוקת הגרגרת הוא טריפה.

י"א דהיינו שנפסקה ברוב עוביה עד החלל, והעובי היינו הקוטר של הדופן כולל החלל בקו המקביל לעובי הצוואר, (וי"מ שהכונה לרוב עובי הדופן אע"פ שלא הגיע לחלל, וזה שיבוש, דא"כ הקנה ימור מהוושט, דבוושט אם ניקב העור החיצוני ולא הפנימי כשר), וי"א דהיינו שנפסקה ברוב חללה. ומעשה ברב שנשאל על פסוקת הגרגרת, ובדק את רוב עוביה, ואמרו לו שלימדם שצריך רוב חללה, ושלח אותה לרבה בר בר חנה שבדקה ברוב חללה והכשירה, וקנה רבה בר בר חנה מבהמה זו, ואף שחכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר, רב לא אסר אלא אמר לבודקה ברוב עוביה ולפני הבדיקה שלחיה התלמידים לרבה, ואין בזה משום בהמה שהורה בה חכם, שאמר יחזקאל שלא אכל ממנה, (וי"מ שכוונתו שלא אכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה), דזה רק בדבר התלוי בסברא דשמא לא הוא סברא מעליא, אבל בדבר התלוי בקבלה לא. ואין בזה משום הרחק מן הכיעור, שהרי לא ראוי לקנות חפץ שדן עליו בדיני ממונות או שהתירו או שהעיד עליו (אף שמדינא הדבר מותר), וכדמצינו שכשרב חסדא התיר בכור לא היה קונה מבשרו, שאני בכור שנמכר בשומא, אבל כאן שהמשקל מוכיח שלא קנאו בזול מותר, ואין לחוש למה שנותנים לו מהבשר המובחר, דבכל פעם היו חולקים לו כבוד ונותנים לו מהבשר המובחר.

הרואה טריפה לעצמו -שכשיש בזה טעם לאסור וטעם להתיר אינו חס עליה ואוסרה, זהו תלמיד חכם, וי"א שעליו נאמר "שונא מתנות יחיה", וי"א שכל הקורא ושונה ורואה טריפה לעצמו ושימש תלמידי חכמים לבאר טעמי המשניות ומשניות

הסותרות זו את זו שזה גמרא, עליו הכתוב אומר "יגיע כפך כי תאכל אשריך וטוב לך" שאם על שלו אינו חומד כ"ש שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול, וי"א שזוכה ונוחל עוה"ז ועוה"ב.

רבי אלעזר היה נמנע מלקבל מתנה מבי נשיאה, או לבוא לאכול שם, משום "שונא מתנות יחיה", אבל רבי זירא היה אוכל, ואמר שהם מתכבדים בו והנאתם היא ואין זו מתנה.

מ"ה. ניקבה הגרגרת מסביב להקיפה בהרבה נקבים קטנים, אם הנקבים מחסרים מהגרגרת מצטרפים לכאיסר, ואם אינם מחסרים מהגרגרת מצטרפים לרוב. (וכן מצינו בטומאת גולגולת שאם ניקבה וחסר ממנה כשיעור מקדח אינה מטמאה באהל, והרבה נקבים מצטרפים לשיעור זה). ובעוף שא"א לשערו בכאיסר, חותך מתחת הנקבים ובצידיהם עד שיוכל לקפל את הרצועה שהם בה, ומקפל את מקום הנקבים ומניחו על פי הקנה, ואם זה תופס את רוב הקנה הוי טריפה אע"פ שבנקבים עצמם אין רוב, כיון שיש בהם חסרון והנקבים סמוכים זה לזה כנפה.

ניטלה רצועה מהגרגרת, היא מצטרפת לכאיסר בעיגול.

נפחתה כדלת שמה שנפחת לא ניטל אלא תלוי ועומד כדלת הקבועה במזוזה, אם נפחת כדי להכניס איסר לרוחבו, הוי טריפה, ושיעור זה גדול מסתם שיעור איסר, דכאן בעינן נכנס ויוצא כיון שאין כאן חסרון וזה סותם את מקום הנקב.

נסדקה לאורכה, שזה קל יותר, דכל כמה שהצואר נמתח הסדק נסגר וממילא זה מתרפא, (אבל בנסדקה לרוחבה כיון שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה זה מתנתק לגמרי ולא מתרפא), לרב צריך שתשאר חוליה למעלה וחוליה למטה, (חוליה היינו שלש טבעות, כדמצינו לגבי ציצית, וי"מ טבעת אחת), ולרבי יוחנן די שישאר משהו למעלה ומשהו למטה.

מקום השחיטה בצואר - כל הצואר כשר לשחיטה, מהטבעת הגדולה (והיינו כהתנאים לעיל י"ח. אבל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס שאפילו למעלה מהטבעת העליונה כשר עד שיפיו הכובע), עד התחתונה שבאונות הריאה, והיינו תחתונה שהיא עליונה כאשר אוחזים בקנה והריאה תלויה למטה, אע"פ שהקנה יורד בין האונות עד מקום חיבורו לריאה, מפני שמקום השחיטה הוא המקום בצואר שפושטתו בשביל לרעות ולא יותר, בלי אונס חיצוני למשוך בידי אדם את הסימנים מחוץ לחזה. ויש להסתפק אם מה שנפשט כשהיא אונסת עצמה לפשוט הרבה את צוארה בשעת שחיטה זה בכלל מקום השחיטה או לא, תיקו ולחומרא, וכן הלכה.

פסול שע"י נקב

אחד מסוגי הטריפות הוא 'נקובה' והיינו שניקב אבר חיוני מהבעל חי, ולהלן יבואר איזה נקב אוסר.

ניקב הקנה למטה מן החזה במקום שאינו ראוי לשחיטה, דינו כמו בניקבה הריאה שאפי' משהו פוסל, דלא כשאר הקנה שנפסל ברוב. (חזה הניתן לכהנים בשלמים היינו השומן התחתון הרואה את הקרקע ונפרד מן הסחוס, ואינו משבר מהצלעות כלום, למטה עד הצואר, ושיעור ארכו למעלה עד הכרס כשהבהמה תלויה כדי להפשיטה, וחותך שתי צלעות הקטנות העליונות משתי דפנות צלע מכל צד).

ניקב קרום של מח הוי טריפה, והיינו הקרום העליון המחובר לגולגולת מבפנים, ויש מחלוקת אם

צריך שינקב גם התחתון -הקרום הרך שהמח מונח בתוכו. הקרום התחתון דומה לשק שבו מונח המח, וכמו הקרום של הביצים של הזכר, שיש להם ב' קרומים מלבד הכיס, אחד חיצוני, ובשני מונחים הביצים, וכיון שהקרום התחתון של המח דק מאד ואינו ניכר כ"כ אלא נראה כמו עצמו, נתנו לו סימנים בביצים. כל מה שבתוך העצם המקיפה את המח דינו כמח שנטרף בנקב משהו, ומה שהתחיל לצאת, והיינו מחוץ לשני הבלוטות שיש שם, דינו כחוט השדרה שנטרף רק ברוב, ומה שנמצא ליד הבלוטות עצמם מסתבר שדינו כבפנים.

מ"ה: ניקב הלב לבית חללו הוי טריפה. אביי רצה לומר שהכונה דווקא לחלל הגדול האמצעי, כמו שבניקבה הריאה לבית הסמפונות היינו סמפון גדול. והגמ' דוחה ששם כתוב סמפונות והיינו היכא ששופכין כל הסמפונות, אבל כאן אף החלל הקטן שיש הרבה חדרים מסביב לחלל האמצעי נקרא חללו.

דין נקב בקנים המתפצלים מהקנה אחרי שנכנס לריאה-הקנה היוצא ללב, והיינו הקנה הנמצא על דופני הריאה, לרב נטרף במשהו, ולשמואל דווקא ברובו. והקנה הפורש לריאה דינו כריאה שנטרף במשהו, והקנה הפורש לכבד דינו ככבד שנטרף רק בניטל כולו, וי"א שהפורש לריאה עד שינטל ככבד, והפורש לכבד במשהו כריאה, ומסתבר כלישנא קמא.

חוט השדרה שנפסק

נתבאר במתני' שאם נשברה השדרה ונפסק החוט שלה הוי טריפה, ולהלן יבואר מהו שיעור הפסול, ואם 'חוט' הכונה למח הפנימי או לעור העוטף אותו, ומה הדין כשלא נפסק אלא נתמרך או נתמסמס או נתמזמז, ועד היכן זה נחשב חוט השדרה.

לרבי חוט השדרה שנפסק הוי טריפה אם נפסק ברובו, (י"א אם נחתך רוב היקף עורו סביב אע"פ שהמח לא נפרד כלום, אבל רוב מוחו אינו מטריף שהרי רוב העור מחזיקו, וי"א רוב מוחו שכיון שהמח נפרד מבפנים אע"פ שהעור כולו קיים הוי טריפה, וכ"ש רוב עורו), ולרבי יעקב אפי' ניקב הוי טריפה. ורבי לא סמך על הוראתו להקל. ורב הונא אמר שאין הלכה כרבי יעקב.

ואם נתמרך חוט השדרה והיינו שנשפך כמים מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבים אותו היה יוצא דרך הנקב, או שנתמסמס והיינו שכשאוחזים אותו כשקצתו למעלה מידו אינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול, אע"פ שאינו נשפך, פסול, דהוי בכלל נפסק החוט, דקים להו לרבנן שע"י ליקוי זה עתיד להנקב ולהפסק, אי נמי אין פיסוק גדול מזה. ורב ירמיה מסתפק מה הדין היכא שאינו יכול לעמוד מפני כבדו אבל לא נתרכך מבפנים, האם זה חולי או לא, תיקו, וכל תיקו דאיסורא לחימרא. ואם נתמזמז נתרקן מקצת מהמח מאיליו כשר, אף שמי שנתמזמז מוחו אינו מוליד, דתולדות האיש באים מן המח, שגיד הנשה של ירך וגיד הגוייה כולם מחוברים לחוט השדרה, שהוא מתפצל ויוצא מתחת השדרה ונעשה גיד אצל הירכים ונכנס לתוכו.

חוט השדרה שאם נפסק בבהמה הוי טריפה היינו עד בית הפרשות והיינו המקום שהוא מתפצל שם לשני הירכיים ולזנב, ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל לעוד ג', ולמטה מהם הוא מתפצל עוד, וכן בהרבה מקומות עד סופו, ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו, כל מקום שנפסק שם רובו טריפה, ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כוחו והירכיים מעמידים את שדרתו ואינה מתה בכך, וא"א לכוון מקום זה לא בגדי שמן שחוט בלא לקורעו, מפני שחוט השדרה שלו בלוע, ולא בגדי כחוש מפני שהעצמות שלו בולטות, אלא עד

הראשונה טריפה בשלישית כשרה ובשניה ספק. הגמ' מסתפקת אם עד בכלל או לא, ואת"ל שאין עד בכלל יש להסתפק מה הדין בפי הפרשה ממש האם זה טריפה או ספק, ואת"ל עד בכלל בפי הפרשה ודאי זה טריפה ויש להסתפק מה הדין אם נפסק הפיצול עצמו בפרשה ראשונה. וי"מ שהפרשות זה הבשר המפריד בין צלע לצלע, ופי הפרשות זה הצלעות שבין פרשה לפרשה, ולפ"ז גדי שמן היינו חי, שהצלעות שלו לא ניכרים, ועד הראשונה היינו צלע ראשונה של אליה, שזה טריפה אם נפסק החוט, ובשלישית כשרה, ובשניה ספק, וכנגד צלע ראשונה שזה בין שתי פרשות מפני שיש הפסק בינו לצלעות הגדולות הגמרא מסתפקת אם זה טריפה או ספק, ופי הפרשה היינו ליד תחילת העצם ולא כנגדו ממש (וצ"ע דודאי זה נחשב מן הפרשה), ופרשה עצמה היינו כנגד פרשה שניה בבשר שבין צלע ראשון לשני.

מ"ו. בעוף חוט השדרה הוא למטה מהכנפיים לרב ינאי, ולריש לקיש עד בין הכנפיים ולא יותר.

ניטל הכבד, אם לא נשתייר כלום הוי טריפה, ואם נשתייר פחות מכזית נחלקו בזה רבי חייא ור"ש בר רבי. והכזית שנשאר י"א שצריך שיהיה במקום מרה, וי"א במקום שהיא חיה תחת הכליות ששם הכבד מעורה בגוף הבהמה, (וי"מ מקום חיבורה לטרפש הכבד), ורב פפא אמר שכיון שנחלקו בזה צריך להזהר שיהיה כזית בשני המקומות. ואם נדלדל הכבד (-נעקר בהרבה מקומות) והוא מחובר לטרפש מעט כאן ומעט כאן וכולו קיים, כיון שנשאר כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה כשרה. והגמ' מסתפקת מה הדין אם הכזית מתלקט מכמה מקומות חצי כזית מכאן וחצי כזית מכאן, או שהוא כרצועה, או שהוא מרודד והוא דק מאד וגרע מכרצועה. תיקו.

טריפת הריאה

ריאה שניקבה הוי טריפה. י"א דהיינו שניקב קרום העליון, וי"א קרום התחתון. ואם ניקב העליון ולא התחתון כשר כיון שהתחתון מגין, ואם ניקב התחתון ולא העליון נחלקו רב אחא ורבינא אם העליון מגין או לא, ולהלכה העליון מגין.

מ"ו: רב יוסף אמר שריאה שכשנופחים בה שומעים קול של יציאת אויר, מניחים על מקום הקול נוצה או רוק או קש ונופחים, אם הם מתנענעים הוי טריפה משום ריאה שניקבה, ואם לאו כשרה, ואם לא יודעים מהיכן הקול מניחים את הריאה במים פושרים (מפני שחמים מכווצים והנקב נסתם ואין זו בדיקה טובה, וקרים מקשים כאבן ומותחים אותה והקרום העליון שהוא דק נקרע אפילו אם בתחילה היה נקב רק בקרום התחתון), ונופחים, ואם ניכרת יציאת האויר טריפה, ואם לאו כשרה מפני שניקב רק אחד הקרומים והאויר יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת מפני הקרום העליון אלא הוא נכנס לבין ב' הקרומים.

ריאה שניטל קרום העליון שלה ונראית כתמרה אדומה שזה הצבע של הקרום התחתון שלה, כשרה.

ריאה שהאדימה - לרבא אם האדימה מקצתה כשרה אבל כולה פסולה, ורבינא אומר שאם מקצתה כשרה משום שתחזור ותבריא א"כ אפי' בכולה כשרה, וכדמצינו שבשמונה שרצים שעורם קשה חייב בשבת משום חובל בנצרך הדם ונאסף במקום אחד, שהאדים העור מבחוץ אע"פ שלא יצא, דידוע שנקרע העור מבפנים וסופו להנקב ולצאת, והכא נמי קרום הריאה נחשב כעור גמור, וא"כ אפילו מקצתה פסול, ואם זה

דומה לשאר שקצים ורמשים שעורם רך שאין החובל חייב עד שיצא מהם דם, אבל בלא יצא דם אין חילוק בין מקצת להכל ואע"פ שנצרר הדם והאדים העור מבחוץ אין זה לקותא, דמתוך שהעור רך הוא ממהר להאדים, אפילו בכולה כשרה.

ריאה שיבשה מקצתה טריפה, והיינו שנפרכת בציפורן. ואף שבאוזן שיבשה שזה מום בבכור, לת"ק היינו שאם תינקב לא יצא דם, ולרבי יוסי בן המשולם אע"פ שאינה מוציאה דם אינה יבשה אלא צריך שתפרך בצפורן, כאן אפי' לת"ק בעינן שתפרך בצפורן, דכיון שבריאה לא שלטא זיקא, לולא זה חוזרת לבריאותה.

ריאה שיש בה גלדים שחורים או בגוונים שונים, כשרה.

בועה שיש ספק אם ניקבה אחרי השחיטה או לפני, אין נוקבים בועה אחרת ובודקים אם היא דומה לה, כיון שהמראה עשוי להשתנות בכל שעה.

שתי אונות שאינם סמוכות הדבוקות זו לזו בסירכא, אין להם בדיקה, דסירכא זו באה מחמת נקב, ואע"פ שהנקב נסתם ואינו מוציא רוח, הרי קרום שעלה בריאה מחמת מכה אינו קרום כיון שסופו ליסתר, אמנם אם הם סמוכות היינו רבתייהו דהן מגינות אחת על השניה והקרום הולך וחזק ומבריא. וכן הלכה. וכתב רש"י שנחלקו הראשונים מה הדין כאשר האונה הסמוכה לאומה והאומה סרוכות זו לזו. עוד כתב רש"י שבעינוניתא דורדא (-האמצעית הקטנה) כל מקום שהיא סרוכה היא טריפה, דאצלה הכל נחשב שלא כסדרן.

מ"ז. שתי בועות הסמוכות זו לזו, לרבא א"א לבודקם וודאי מחמת נקב עלו, אבל בועה אחת שנראית כשניים מחמת סדק באמצעיתה, מנקבים בצד אחד, ואם נשפך מאחת לשניה זו בועה אחת וכשרה, ואם לאו טריפה.

אונות הריאה - רבא אמר שיש לבהמה חמשה אונות, וכשפניה מול האדם ותלויה ברגליה ובני מעיה כלפי האדם צריך להיות שלש בימין ושניים בשמאל, ואם יש פחות מחמש, או שיש בצד אחד יותר ובשני פחות, הוי טריפה, וכן אם יש יותר מחמש לרבא הוי טריפה דס"ל דיתר כחסר, ואין הלכה כרבא ביותר, אבל בחסר או כשיש בצד אחד יותר ובשני פחות הלכה כמותו, דליכא מאן דפליג. ומרימר מתיר כשיש לה אונא נוספת, אם היא עומדת בשורת שאר האונות, אבל אם היא עומדת בין האונות כגון מתחת או באמצע כלפי גב הבהמה הוי טריפה. ויש אונא קטנה אדומה שיש לכל הבהמות מהמרעה, ונקראת עינוניתא דוורדא, ואינה טריפה, ואם חסרה אונא זו אינה טריפה, וי"א שאם חסרה אונא אחרת בצד ימין, אונא זו משלימה בעדה, ורש"י סובר שאינה משלימה כיון שאינה באותה שורה, ואם יש לה שתי עינוניתא דוורדא, י"א שהיא כשרה, ולרש"י טריפה כיון שזה לא מצוי, אמנם אם היא בגב הריאה אפי' גודלה כעלה הדס הוי טריפה.

מ"ז: שינוי מראה הריאה-

ריאה הדומה לבקעת עץ הוי טריפה. י"מ דהיינו שדומה במראה שנעשית לבנה ע"י נפיחה, וי"מ דהיינו שדומה במישוש שהיא קשה כעץ, וי"מ דהיינו שהיא חלקה ואין לה חיתוכי אונות.

ריאה שהיא ככוחלא כשרה, אבל שחורה כדיו טריפה, דשחור אדום הוא אלא שלקה, וירוקה (ככרתי) ואדומה כשרה, כדמצינו שרבי נתן אמר

שלא למול תינוק אדום שמתו שני אחיו מחמת מילה, עד שיבלע בו דמו בבשרו, ולא יהיה הדם בין העור לבשר, דהוי כמו שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין לו חיות הוא מת במכה קלה, ואין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ועבודה זרה, וכן אמור שלא למול תינוק ירוק שמתו אחיו מחמת מילה, עד שיפול בו דמו, והמתינו ומלו אותם ולא מתו, (וקראו להם נתן הלבלי על שמו).

ריאה שנראית ככבד כשרה, אבל הנראית כבשר או ככשותא או כמוריקא או כביצה (-כמה מיני ירוק) היא טריפה, וככרתי כשרה.

מקום האטום בריאה חותכים אותו בסכין, אם יש שם מוגלא כשרה, ואם אין שם מוגלא מניחים שם נוצה או רוק ונופחים, אם הם מבצבצים כשרה שהרי עובר שם אויר, ואם לאו הוי טריפה דלקותא הוא.

קרום שעלה מחמת מכה אינו מכשיר אותה כיון שסופו ליסתר, ואע"פ שעכשיו לא עובר שם אויר.

ריאה שנחסרה מבפנים - ריאה שנשפכה כקיתון כשרה, דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון, (והא דתנן שריאה ניקבה או שחסרה, היינו חסרה מבחוץ, ובאמת חסרה היינו ניקבה דא"א שתתחסר בלא שניקב הקרום, ונ"מ לר"ש שמטריף רק בניקבה לבית הסימפונות, שאם יש בנקב חסרון טריפה בכל גוונא). אמנם אם הסימפונות לא עומדות הוי טריפה, ובודקים זאת ע"י שמביאים קערת חרס מצופה עופרת שהיא חלקה, ושופכים לתוכה את הריאה, אם יש בה כתמים לבנים הוי טריפה, ואם לאו כשרה. וריאה שנימוקה שבמקצתה לא נשאר כלום אך אינה נשפכת כקיתון, אם הקרום שלה קיים כשרה אפי' אם חלל החסרון מחזקת רביעית הלוג.

בהמה שניטל רחמה או שהתליע הכבד שלה, כשרה.

מ"ח. ריאה שניקבה והצלעות סותמות את הנקב, אם זה במקום שהצלעות דבוקות לדופן (-צלעות) והיינו במקום חיתוכי האונות סמוך לצואר כשרה, ואם לאו טריפה. ואמור רבינא שכל ההכשר הוא רק כשהריאה אחוזה בבשר שבין שתי הצלעות, שזו סתימה שנשארת, (אא"כ ניקב גם הבשר, וכן מרה שניקבה והכבד סותמה אם ניקב גם הכבד הוי טריפה), אבל אם היא אחוזה בצלעות עצמן דינה כנקובה כיון שהסתימה אינה נשארת. (מי שניקב הגיד שלו הוא פסול מלבוא בקהל משום כרות שפכה, מפני שהוא שותת ואינו יורה כחץ וממילא אינו מוליד, ואם נסתם הנקב אח"כ כשר לבוא בקהל מפני שהוא מוליד).

ריאה הדבוקה לצלעות אין חוששים שהיה שם נקב אלא תולים את ריעותא בצלעות, אמנם אם עלו בה אבעבועות חוששים שהיה שם נקב כיון שבריאה עצמה רואים ריעותא, וי"א שגם בלי אבעבועות חוששים. ודרך הבדיקה הוא שמביאים סכין מחודד ומפרידים את הריאה מהצלעות, אם יש מכה בצלעות תולים את הריעותא בצלעות, ואם אין מכה בצלעות תולים את הריעותא בריאה אע"פ שאין יוצא שם אויר. ורב נחמיה בנו של רב יוסף היה בודק ע"י ניפוח במים פושרים, וי"א שהיה עושה בדיקה זו לשתי אונות הסרוכות זו בזו, ורב אשי סובר שאין בדיקה זו מועילה לזה.

ריאה שהעלתה אבעבועות כשרה, (והתלמידים הסתפקו בדבר מפני שרב מתנה אמר שאם זה מלא מוגלה הוי טריפה, ואם זה מלא מים זכים כשרה, ואמר לו שמואל שדין זה נאמר על הכליה), ורבי יוחנן כשהיתה מגיעה שאלה כזו לפניו היה שולח לרבי יהודה ברבי שמעון שהיה מורה היתר משמו של רבי אלעזר ברבי שמעון, אבל רבי יוחנן עצמו לא סבר כך. ורב נחמן ראה בשוק ריאות מלאות אבעבועות כנאדות, ורב אמי ורב אסי ראו ריאות שכבר הוקשו כסלע כפי שמצוי בריאות הבהמות שלנו, ואין מראיהם דומה לריאה אלא כמראה מוגלה, ולא אמרו להם דבר. ואין זה מקום אטום בריאה (מ"ז:), דבאטום לא גדל כלום ואין שינוי ממראה הריאה אלא שלא עובר שם אויר.

דיני טריפה ע"י מחט-

מ"ח: בהמה שנמצאה בה **מחט בריאה** ואין הריאה נקובה מבחוץ ולא יוצא ממנה אויר, רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא מכשירים, וריש לקיש ורבי מני בר פטיש ורבי שמעון בן אליקים מטריפים. ואם נמצאה המחט בסימפון הגדול של הריאה, הבהמה מותרת לכו"ע, די"ל -מסתבר לומר שהמחט באה דרך הקנה דאל"כ לא היתה נמצאת באותו סימפון.

הגמרא אומרת שאין הכרח לומר שנחלקו אם חסרון מבפנים (שהרי הברזל אוכל את הבשר שסביבו כששוהה שם, ומחסרו) שמיה חסרון או לא, די"ל שלכו"ע לאו שמיה חסרון, והמחלוקת היא אם תולים שהמחט נכנסה בקנה והגיעה לריאה דרך הסמפונות והקרום החיצון לא ניקב, ואף שאין דרך הקנה לבלוע, כיון שהריאה לפנינו ולא רואים בה נקב, ריעותא דלא חזינן לא מחזקינן, או שהגיעה דרך הוושט, דאין דרך הקנה לבלוע, ונכנסה ע"י נקב בדקין.

רבי ירמיה מוכיח מדתנן במתני' שריאה שניקבה או שחסרה הרי היא טריפה, וחסרה היינו מבפנים, דאם מבחוץ היינו ניקבה, ומבואר שחסרון מבפנים שמיה חסרון.

רבי אמי אמר שאם אין הריאה לפנינו א"א להכשירה, שמא יש בה נקב, כיון שהרוב נכנס דרך הוושט, ואם זה נכנס דרך הוושט ודאי יש נקב, אבל אם הריאה לפנינו ורואים שאין בה נקב כשרה, דאף שניקב הסימפון ונקב בסימפון אוסר, אין אוסר אלא נקב מסימפון לחבירו סמוך למקום שמתפצלים זה מזה, והדופן הסמוכה לא סותמת את הנקב כיון שהיא קשה, אבל נקב לריאה אינו אוסר כיון שבשר הריאה שהוא רך סותם את הנקב, ואין חוששים שהמחט נקבה ויצאה סמוך למקום הפיצול, דאחזקי ריעותא לא מחזקינן, (ואף שמעיים שניקבו אחד לשני ולא ניקב הצד החיצוני שבכולם כשרים כיון שאחד מגין על השני, אין מדמים טריפות זה לזה, כדמצינו שחיתוך במקום אחד - במקום צומת הגידים ממית את הבהמה, ואילו חיתוך במקום אחר למעלה מצומת הגידים אע"פ שנחתכה במקום גבוה יותר אינו ממית אותה).

מחט שנמצאה בכבד, אין להטריפה מצד הנקב בכבד, שהרי מחט שנמצאת בבשר אין זה סיבה להטריף את הבהמה, אמנם אם חוד המחט בתוך הכבד, ודאי נעשה כאן נקב בוושט ומשם עשתה נקב במעיים והגיעה לכבד, אבל אם חודה מחוץ לכבד, היא באה דרך הקנה וניקבה את הסימפון ונכנסה לכבד ויצאה החוצה, וכל זה במחט עבה שהצד העבה אינו יכול לעשות נקב, אבל בדקה שגם הצד העבה יכול לעשות נקב בכל

גוונא תולים שנעשה נקב. ומחט שנמצאה בסימפון הגדול של הכבד, נחלקו בגמ' (מ"ט.) אם הבהמה כשרה שכיון שהמחט נמצאה בסימפון מסתבר שנכנסה דרך הקנה, וקנה הכבד סמוך לקנה, או שהיא טריפה מפני שהיא נכנסה לוושט ועשתה נקב בוושט או בכרס או במעיים, ורבינא אמר שהרב המטריף שהאכיל לכלבים חייב לשלם.

מ"ט. מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות (-בסוף הכרס והוא עשוי ככובע ויש שם ב' דפנות צמודות המחוברות בשומן), אם המחט ניקבה את שתי הדפנות ויצאה לחלל הגוף הוי טריפה, אבל אם ניקבה רק את הדופן הפנימית כשרה מפני שחברתה מגינה עליה, אפי' אם חודה כלפי פנים, דאנו תולים שאוכלין ומשקין דחקה וע"י הדחיקה נכנס הצד העבה בבשר, דאין אנו רואים נקב שיוצאה החוצה.

גרעין של תמורה שנמצא במרה, הבהמה כשרה, דודאי הגיע הגרעין דרך הסימפונות, ואף שהוא לא עובר שם עכשיו, הוא נכנס לאט לאט ע"י תנועות הבהמה בהליכתה ימים רבים, אבל גרעין של זית עושה נקב ומי שמטריף במחט מטריף גם בה.

המשך דיני טריפת הריאה-

למה נקרא שמה ריאה, מפני שהיא מאירה את העיניים, והיינו על ידי סמנים המאירים את העיניים שמערבים בה, שאז מחירה פי ארבע ממחיר אווז שלם.

ריאה שניקבה במקום משמוש הטבח (י"מ דהיינו במקום הצר של החזה, שמתוך הדחק הריאה עלולה להקרע ע"י ציפורני הטבח, אבל נראה שמדובר בכל מקום שאפשר לתלות בטבח, כגון נקב העשוי בסכין או שהטבח תלש אותה מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא שם נקב, נחלקו בגמ' אם תולים את הנקב במשמוש או לא, ולהלכה כשרה, וכן מצינו ט. שאם נטל זאב את הבני מעיים והחזירם נקובים תולים בזאב ואין אומרים שבמקום נקב נקב.

תולעת שיצאה מן הריאה וניקבה אותה, נחלקו בגמ' אם תולים שיצאה לפני השחיטה או אח"כ, ולהלכה כשרה.

לר"ש אין נקב בריאה מטריף עד שתינקב לסימפון הגדול. ונחלקו בגמ' אי הלכה כר"ש, ומסקנת הגמ' שאין הלכה כר"ש, ובישיבה האחרונה נפסקו ההלכות הללו הפסוקות בגמרא בסתמא.

איסור אכילת חלב, ומתי הוא סותם נקב

מ"ט: חלב שע"ג קיבה נהגו בו הכהנים שהקיבה ניתנת להם בזבח היתר, כרבי ישמעאל שהתירו בשם אבותיו דהא דכתיב "ואת כל החלב אשר על הקרב" מרבה לאסור חלב שעל הדקין המכסה את המעיים באמה הסמוכה לקיבה, מפני שהחלב שעל הקרב מחובר בו, אבל החלב שעל הקיבה מותר, אבל ר"ע סובר שהרבוי הוא לחלב שעל הקיבה.

ישמעאל כהנא מסייע כהני, וכנ"ל, וכן מצינו שרבי ישמעאל אמר שהכהנים מברכים את ישראל, והקב"ה מברך את הכהנים דכתיב "ואני אברכם", אבל לר"ע הכונה שהקב"ה מסכים למה שהכהנים מברכים את ישראל, ומה שהקב"ה מברך את הכהנים נלמד מדכתיב "ואברכה מברכין", ודברי רבי ישמעאל מסייעים לכהנים מפני שברכתם היא יחד עם ברכת ישראל.

הגמ' מביאה ברייתא שממנה מבואר שרבי ישמעאל מרבה מ"ואת כל החלב אשר על הקרב" כל חלב שיש עליו קרום דק והוא נקלף כיון שאינו אדוק כל כך. ולר"ע צריך שיהיה גם תותב (-פרוס כשמלה, וחלב הקיבה אינו תותב אלא עשוי חתיכות חתיכות). והגמ' אומרת שרבי

ישמעאל התיר בשם אבותיו, אבל הוא עצמו סובר לאסור.

ולהלן בגמ' איתא שהחלב הנקרא **חימצא** אינו סותם אם ניקבה הקיבה, והחלב הנקרא בר חימצא סותם, (- שניהם בחלב שעל הקיבה). וסימנך יפה כח הבן מכח האב. ויש בזה מחלוקת בין בני בבל לבני ארץ ישראל, י"א שחלב שעל הקשת אסור לכו"ע, ונחלקו בחלב שעל היתר, דבני בבל סוברים כרבי ישמעאל שכל שהוא קרום ונקלף הוא חלב טמא, והאי נמי הוא קרום ונקלף, (ובני ארץ ישראל היו מורידים מעט מלמעלה ואוכלים אותו דסברי כר"ע שרק חלב תותב קרום ונקלף טמא, והוא לא תותב), וי"א שחלב שעל היתר מותר לכו"ע דס"ל כר"ע, ונחלקו בחלב שעל הקשת דבני ארץ ישראל סוברים שאינו תותב כיון שהוא מחובר במקצת, ובני בבל סוברים שהוא תותב.

חלב טהור סותם נקב, כגון אם ניקבו המעיים והחלב שעל הכנתא סותמו כשר, כיון שחלב טהור הוא מהודק מאד לבשר, אבל חלב טמא כגון שניקב הכרס או ההמסס והחלב המכסה את הקרב סותם, לרב אינו סותם כיון שאינו מחובר, וגם בחיה אף שחלבה מותר מ"מ חלב כזה שבבהמה הוא טמא אינו סותם, כיון שחלב זה אינו מהודק. ולרב ששת אף חלב טמא סותם. ורבא רצה להתיר כרב ששת, ועוד שהרי התורה חסה על ממונם של ישראל כדכתיב בצרעת הבתים "וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית", ודבר זה נצרך רק לכלי חרס, דכלי עץ ובגדים ומתכת מטבילים והם טהורים, ואף כך חסה התורה על ממון צרי עין ק"ו על ממונם של צדיקים, ואמר לו רב פפא שהרי האוסר הוא רב, ובאיסורא דאורייתא אין לומר התורה חסה על ממונם של ישראל אלא יש ללכת אחרי המחמיר.

ועוד רצה רבא להתיר כד דבש שנתגלה, משום שרק יין דבש וחלב **אסורים משום גילוי** משא"כ שאר משקים מפני שאין הנחש שותה מהם, ועוד שהתורה חסה על ממונם של ישראל, ואמר לו רב נחמן בר יצחק שר"ש אומר שיש בזה סכנת נפשות, כדמצינו שר"ש אוסר גם בציר וחומץ ושמן ודבש ומורייס, (ות"ק מתיר באלו, ור"ש אמר שראה בצידון נחש שותה ציר, ואמרו לו אין מביאים ראה מן השוטים שאותו נחש היה שוטה, ואין שאר נחשים עושים כך), וממילא אין להתיר משום הפסד ממונם של ישראל, וטען רבא שידודו לו בציר מפני שהיו חכמים שהיו מניחים משקה מגולה בציר מפני שהציר שואב את הארס ושבו אינו מזיק, וכמו שבציר אין הלכה כר"ש, גם בדבש אין הלכה כמותו, ואמר רב נחמן בר יצחק שידודה בדבש לאסור, כי גם ר"ש בן אלעזר אוסר בדבש, (ורבי שמעון סתמא הוא רבי שמעון בר יוחאי).

חלב העשוי ככובע אינו סותם נקב. י"א שהכונה לחיטי דכרכשתא (-גושים קטנים של חלב כעין חיטים שנמצאים על החלחולת והם עגולים ככובע, ואם ניקבה החולחולת והנקב נסתם על ידם לא מהני), וי"א שהכונה לטרפשא דליבא (-שומן הלב העשוי ככובע והוא עטף את הלב, ואם ניקב הלב או הריאה הסמוכה לו אינו סותם).

ג. בני מעיים שניקבו וליחה סותמתן לרבן שמעון בן גמליאל כשרה, והיינו בליחה מהמעיים שהיא אדוקה בהם היוצאת ע"י דחיקה. ואמרו בשם רבי יוחנן שהלכה כרשב"ג, אולם אחד התלמידים עלה לארץ ישראל ושמע שאמרו בשם רבי יוחנן שאין הלכה כרשב"ג, ומסקנת הגמרא שאין הלכה כרשב"ג.

אבל שלא היה בזמן הקבורה, אם הוא בא ממקום קרוב (-מהלך יום אחד, שהוא ראוי לדעת בו ביום) בתוך ג' ימים הראשונים של אבילות, מונה עמהם אע"פ שלא ידע, אבל אם הוא בא ממקום רחוק הוא מונה

לעצמו, ואם בא אחר ג' ימים ראשונים אף בבא ממקום קרוב מונה לעצמו. ולר"ש אם בא ממקום קרוב אפי' אם הוא בא ביום השביעי מונה עמהן. לרבי יוחנן הלכה כר"ש, ולרב נחמן אין הלכה כר"ש, והלכה כר"ש משום דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל.

מתי מתירים ע"י הקפה

בני מעיים שניקב בהם נקב ולא ידוע אם ניקבו לפני השחיטה או אחריה, נוקבים נקב אחר לראות אם זה דומה לנקב הראשון, ואז היא כשרה דבידוע שניקבה אחר שחיטה, ורב משרשיא משמש בנקב שלא היה דומה, ואחר המשמוש היה דומה, וטעמו הוא מפני שהנקב הראשון כבר משמשו בו, ואמר אביו רבא שבנו חכם בטריפות כרבי יוחנן בכל מילי, לישנא אחרינא כרבי יוחנן שהיה חכם בטריפות.

ובריאה היכא דליכא למיתלי בטבח מתירים ע"י השוואה לנקב חדש, לרבא היינו דווקא כששניהם באותו צד של הריאה, ולהלכה אפשר גם בצד השני, אבל רק מדקה לדקה (אפילו בהמה אחרת דוגמתה) ומגסה לגסה, ולא מדקה לגסה או מגסה לדקה. לישנא אחרינא מגסה לגסה הכונה מאומה לאומה, ומדקה לדקה הכונה מאונא לאונא, וכן נראה שאין מקילים כל כך.

ובקנה שלאחר זמן נמצא שנפסק, או שניקב כאיסר, מתירים ע"י השוואה לנקב חדש, לרב פפא מה שמתירים בניקב כאיסר היינו דווקא כששניהם באותה חוליה שהיא ג' טבעות, שעושים עוד נקב ומדמים אותם זה לזה, ולהלכה אפשר גם בחוליה אחרת, אבל אין להשוות מחוליה לבר חוליה (-צידי הטבעות והחלק התחתון ששם הסחוס דק) או מבר חוליה לחוליה.

עוד מדיני טריפות

חלחולת שניקבה כשרה, כיון שהירכים סותמות את הנקב כיון שהיא אדוקה בהם. במקום הדבק כשר אף ברובו דאין דרך הריעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול לתוך חלל הגוף, מפני שמקום דחוק הוא השדרה מלמעלה ועצמות האליה מחוברים בסחוס, ושלא במקום הדבק אפי' במשהו הוי טריפה, וי"א שבמקום הדבק כשר אפי' בניטל כולו, אם נשתייר בו כדי תפיסה (-אחיזת יד), והיינו כמלוא אצבע, ואפילו בשור גדול די בכך.

נ: הכרס הפנימית שניקבה מבואר במתני' שזה טריפה, (אבל בחיצונה עד שתקרע רובה). י"מ דהיינו מקום הנקרא סניא דיבי (-כעין כיס בראש המעי הגס והוא סתום בראשו, וכל שאר הכרס קרוי חיצון ושיעורו ברוב. לישנא אחרינא מן הכרס עצמה, במקום שהקצבים מנקבים כדי להוציא את הפסולת. והראשון נראה), וי"מ שזה איסתומכא דכרסא, וי"מ שזה מקום צר שבכרס ממקום שהכרס מתחילה להיות צרה לצד הוושט ולמטה כשהבהמה תלויה, וזה נקרא הכרס הפנימי מפני שהוא נחבא בדופני החזה, ושאר הכרס נקראת חיצונה, וי"מ שזה מקום חלק הכרס שאין בו כמין צמר שגוררים ברותחים מן הכרס, וי"מ שזה הטפח שבוושט הסמוך לכרס, ובמערבא אמרי שכל הכרס זו הכרס הפנימית, (וכרס החיצונה זה הבשר החופה את רוב הכרס -קרום עבה העובר מעל כל החלל מהחזה עד הירכיים, שמיעוט הכרס מכוסה בצלעות החזה, ורובו תחת אותו קרום, ואם נקרע רוב מה שיש מן הקרום כנגד הכרס הבהמה טריפה, ואם נקרע הקרום ממקום שהכרס כלה ולמטה, כשרה, וכל אמוראי דלעיל קרו פנימית וחיצונה בכרס עצמה), וי"מ שמפרעתה (-צד הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחים את הבהמה להוציא את המעיים) זוהי הכרס הפנימית והיינו היכא דפרעי טבחי, וכן נהגו להחמיר בנהרדעא, וזה כולל את שאר השיטות -סניא דיבי

ואיסתומכא ומקום שאין בו צמר שכולם נמצאים באותו צד או למעלה או למטה, ואם מטריפים לכל אותו צד בנקב במשהו, מקיימת להו לכולהו, חוץ מטפח האחרון שבוושט ודעת מערבא. וכיון שלא נפסקה ההלכה עבדינן לחומרא ומטריפים בכל הכרס בנקב במשהו כבני מערבא, אמנם בכל טריפות אלו אין בודקים אחריהם, כיון שאינם מצויים, אבל סירכות הריאה צריך לבדוק.

ובחיצונה אם ניקבה בנקב שחללו כשיעור סלע הוי טריפה, מפני שע"י מתיחה יהיה בזה טפח, וי"א שצריך מעט יותר מסלע, והיינו כשיעור שאפשר להכניס בו בדוחק ג' גרעיני תמר עם שאריות פרי, או להכניס ברווח ג' גרעינים בלא שאריות פרי.

נ"א. מחט שנמצאה בעובי בית הכוסות
מכפנים אם היא תחובה בצד אחד ואינה נראית מבחוץ, כשרה, ואם בשני הצדדים הוי טריפה. ואם נמצא שם על המחט כנגד פיה מבחוץ קורט דם זה מגלה שזה קרה לפני השחיטה והואי טריפה, אבל אם לא נמצא קורט דם בידוע שזה קרה אחרי השחיטה (דאם זה אירע לפני השחיטה היה נסרך דם על המחט, משא"כ בשאר נקבים שהם טריפה ללא דם, כיון שאין שם מחט שהדם יסרך עליה), ואם הגליד פי המכה זה מגלה שזה קרה ג' ימים לפני השחיטה ואם קנאה בתוך ג' ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו, ואם לא הגליד פי המכה, המוציא מחבירו עליו הראיה דמספק אין מוציאים ממון מחזקתו, דאין ידוע אם היתה טריפה כשמכרה לו, ומסתמא לא נתן לו את הבהמה לפני ששילם לו.

טריפת נפולה

בעל חי שנפל ואינו יכול ללכת חוששים שנתרסקו אבריו מחמת הנפילה והרי הוא טריפה, ולכן צריך להשהותו מעת לעת לפני השחיטה, ולבדוק אברים מסוימים לאחר השחיטה. ולהלן יבואר באלו אופנים נאמר דין זה.

נפלה מן הגג הוי טריפה, ואם ראה אותה למעלה בגג ואח"כ מצאה למטה על הארץ לא חוששים שנתרסקו אבריה להצריך להשהותה מעת לעת, כיון שלא ראינו שנפלה, ובקופצת אין חוששים לריסוקי אברים, ואף אם ראו אותה קופצת וראו שאין לה במה להאחז כשרה, דוודאי אמדה נפשה שיכולה לקפוץ ולא היתה קופצת אם זה היה גבוה לה יותר מדאי.

בהמה הגוררת רגליה
האחוריים אינה טריפה, ואע"פ שיתכן שנפסק חוט השדרה, זה אינו שכית, אלא תולים שאחזה שגרון.

זכרים
(-אילים) **המנגחים זה את זה**
אע"פ שהם נראים דוויים (-דואגים וכואבים) כשרים, דאינו אלא חום, אבל אם נפלו לקרקע חוששים לריסוק אברים.

אילים שנגנבו וזרקום הגנבים
מעל הגדר ונפלו לארץ כשרים, מפני שזורקים אותם על מותניהם כדי שיוכלו לרוץ לפניהם, ואין נהפכים על גבם לומר שיתפרקו חוליותיהם, אבל אם החזירום מעל הכותל מחמת יראה חוששים לריסוק אברים דלא אכפת להם שתפול, אמנם אם החזירום מחמת תשובה כשרים, דתשובה מעליא הווא דעבדי.

הכה אותה במקל
על ראשה והמוקל נטה והלך לזנבה והכה על מותניה ולא על הצלעות, או שהכה על זנבה והמוקל הלך לראשה והכה על צוארה, כנגד כל השדרה כולה, אין חוששים שנתרסקו אבריה, אבל אם המקל הפסיק באמצע השדרה, או שיש במקל בליטות של שיורי ענפים, או שהכה לרוחב הגב, חוששים לריסוק אברים.

נ"א: עגל שנולד
היום שיצא מבית הרחם שהוא צר, לרב נחמן אין חוששים שנתרסקו אבריו ע"י דוחק בית

הרחם וא"צ להשהותו מעת לעת. הגמ' רוצה להוכיח דין זה ממה שתינוק בן יום אחד מטמא בזיבה אם יצא ממנו זוב, ולא חשיב ראהי באונס דאינה מטמאה דכתיב "זב מבשרו" - שיהא בשרו שלם כמות שהוא ולא מחמת אונסו, וכן הגמ' רוצה להוכיח ממה שאפשר לשחוט ביו"ט עגל שנולד באותו יום ואין בו משום מוקצה מפני שהיה מוכן אגב אמו. והגמ' דוחה שאפשר להעמיד דינים אלו ביצא דרך דופן ע"י סם, ובין הוא ובין אמו חיים, ואין לומר שהוציאوهו אחרי שמתה אמו, דקיימא לן (גדה מ"ד) דאיהו מיית ברישא.

הגמרא רוצה להוכיח כרב נחמן ממה שלכו"ע (-גם למי שאוסר בכור שנולד בו מום ביו"ט מפני שבבין השמשות היה מוקצה מחמת איסור קדשים בחוץ) בכור שנולד ביו"ט עם מום אינו מוקצה בדמעי אמו היה מוכן אגב אמו ומותר, דבכור אינו קדוש עד שיוולד, וכשנולד הרי מומו עמו והוא ראוי להשחט בחוץ, וכאן אין להעמיד ביצא דרך דופן, שהרי אפילו לר"ש שיוצא דופן הרי הוא כילוד ואמו יושבת עליו ימי טומאה וטהרה יוצא דופן אינו קדוש בבכורה להצריכו מום להשחט במדינה. והגמ' דוחה שי"ל שמדובר שהפרס תחב פרסותיו לעמוד על גבי קרקע, דאינו טריפה כמו בנפולה שעמדה מנפילתה דא"צ מעת לעת.

בהמה שמפילים אותה בבית המטבחיים
אין חוששים בה לריסוקי אברים, אפילו כשגנחה, מפני שנועצת ציפורניה ומעכבת עצמה מליפול, עד שמגיעה לארץ ללא נפילה מגובה.

דרך הבדיקה בנפלה מחשש ריסוקי אברים-

בהמה שנפלה ועמדה ולא הלכה א"צ להשהותה מעת לעת, אבל צריכה בדיקה שלא נפסק חוט השדרה, ולא נשברו רוב הצלעות, ולא נעקרה חוליה, (ואם לא עמדה, אפילו אם בדקנוה ונמצאת שלימה, הרי היא טריפה בגלל החבטה, כיון שנתפרקו פרקיה וחוליותיה). ואם הלכה, לרב א"צ גם בדיקה, ולרב חייא בר אשי גם היא צריכה בדיקה, (והלכה כרב).

מה נחשב עמידה והליכה- לרב מספיק שתפשט ידה לעמוד ותעקור רגלה ללכת אע"פ שלא עמדה ולא הלכה, ואינה צריכה שהייה מעת לעת, ולרב חסדא מספיק שננערה לעמוד -שנתחזקה ורצתה לעמוד, אע"פ שלא פשטה ידה.

נפולה צריכה בדיקה כנגד בני מועיים שמא נקרעה רוב הכרס החיצונה או ניקבו הדקין, ומר זוטרא אמר שצריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו שמא נשברו רוב צלעותיה או שנעקרו חוליות. אבל א"צ לבדוק את סימני השחיטה.

נפולה בעוף-

עוף שנחבט על פני המים
ע"י נפילה בעל כרחו, כיון ששט מלוא קומתו, כנגד הילוך המים או במים עומדים, או עם הילוך המים אבל הקדים קיסמים שיש במים, אין חוששים בו לריסוק אברים, דהוי כהליכה.

עוף שנפל, מתי חוששים בו לריסוק אברים- עוף שנפל על בגד מתוח היטב, או על רשת שקשריה קרובים זה לזה שחוששים שהקשרים ריסקוהו, או על פשתן הקשור ונפל עליו ולא בצדדים, או שנפל על חבילות קנים, או על פשתן החבוט ואינו סרוק ששברי הגבעולים מכים את העוף, או שהוא עשוי באגודות ויש בו קשרים, או על נעורת שברי גבעולים שננערים בניעור הפשתן, או על סיב הגדל סביב דקל שלא התחלק לרצועות, או על אפר שהורקד בנפה או על אבק דרכים שהם נכבשים ונעשים קשים, או על חול הגס שהאבנים הגדולות שבו מרסקים את העוף כשהוא נופל עליהם, או על חבילה של תבן של חיטים ושעורים, או על חיטים ומיני חיטים כגון שיפון שהוא קשה, או על שעורים ומיני שעורים, או על רוביא (-תלתן), או על חפצי שאינם

עגולים וממילא אינם מחליקים, חוששים בו לריסוק אברים.

אבל אם נפל על בגד כפול שאינו נמתח היטב, או שאינו מתוח, או על רשת שאין קשריה סמוכים, או שנפל על צידי חבילות פשתן, או על פשתן החבוט וסרוק, או על נעורת, או על סיב הדקל שנחלק לרצועות, או על אפר שלא הורקד בנפה, או על חול הדק שהוא מחליק ואינו נכבש לעולם, או על תבן שאינו חבילה, או על מיני קטניות, או על חימצי, אין חוששים לריסוקי אברים.

נ"ב. כללא דמילתא, כל דבר שהעוף מחליק בו אין חוששים, ואם אינו מחליק חוששים.

דיבוק
(-דף קטן עם דבק שהעוף שוכן עליו ונדבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ), אם העוף נלכד בכנף אחד והוא פורח בכנף השניה אין חוששים, ואם נלכד בשני כנפיים, לרב אשי אין חוששים, ולאמימר חוששים. וללישנא בתרא בנדבק בשני כנפיים חוששים לכו"ע, ונחלקו בכנף אחד. ולהלכה בכנף אחד אין חוששים, ובשני כנפים חוששים אא"כ עמד והלך.

כתוב בהלכות גדולות דכל היכא דבעי בדיקה להכשיר, כגון נפולה ושבורה ודרוסה, הני מיילי בדורות קמאי דהוו בקיאי למיבדק, אבל אנן לא בקיאינן ולא סמכינן אנפשינן. ודעת רש"י דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו, אבל עליו לברר היטב ולהביא לפניו את כל הטבחים ואצל כל הבקאים בדבר.

טריפה מחמת הצלעות

נשתברו רוב צלעותיה, והיינו שש מתוך י"א מכל צד, או י"א מצד אחד ואחד מהצד השני, הוי טריפה. ודווקא כשנשברו מחציין כלפי השדרה ששם עיקר חיותה, ולא בחצי שכלפי החזה, ונשברו צלעות גדולות שיש בהם מח.

ואם נעקרו הצלעות, לעולא אף ברוב צד אחד (-שש מהם) הוי טריפה, ולרבי יוחנן גם בזה צריך רוב שני צדדים.

ואם נעקרה צלע וחצי חוליה אפילו אם החוט קיים הוי טריפה, ואם נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן כנגדו וחוליה קיימת הוי נבילה, ולרבי יוחנן דווקא כשנעקרה גם מקצת חוליה.

נ"ב: ואם נעקרה הצלע ממקום חיבורה בלא חוליה, או חוליה בלא צלע והיינו תחת סוף הכסלים (-יש חוליות הרבה שאין שם צלעות), הוי טריפה, והיינו לבית הלל, אבל בית שמאי מקילים שדווקא כשחסר ב' חוליות הוי טריפה. ולענין טומאה באהל בלא בשר, אם נחסר דבר זה מהמת, לבית הלל אינו מטמא אף בנחסרה חוליה אחת, ולבית שמאי רק בשתי חוליות.

גולגולת שנחבסה
(-נמעכה, אף שלא נחסרה) ברובה, הוי טריפה. ורבי ירמיה מסתפק אם הכונה לרוב גבהה מן העיניים ולמעלה, או לרוב הקפה שהוא גדול יותר. תיקן.

בשר החופה את רוב הכרס
שניטל ברובו הוי טריפה, ואם נקרע ולא ניטל מסתפק רב אשי אי הוי טריפה.

דרוסה

בעל חי שנדרס ע"י צפורני יד חיה או עוף טורף הרי הוא טריפה מחמת הארס שבציפורניים, אמנם לא כל בעל חי יכול לעשות 'דרוסה' בבעל חי אחר, כיון שצריך שיהיה בארס הדורס בכדי להמית את הנדרס, וכדלהלן.

בבהמה הוי טריפה מזאב ולמעלה חזאב בכלל, אבל מזאב ולמטה כמו חתול לא, לפני שאין להם ארס חזק להמית בהמה אלא רק עופות.

רבי יהודה אומר שבבהמה דקה הוי דרוסה ע"י זאב, ובגסה ע"י ארי, ואמר רבי אלעזר שרבי יהודה בא לפרש את דברי ת"ק ולא בא לחלוק. והגמרא אומרת שיתכן שרב סובר שרבי יהודה בא לחלוק, ולרבנן גם זאב בגסה הוי דרוסה.

נ"ג. **דריסת חתול ניץ ונמיה** - רב חסדא אמר שבגדיים וטלאים הוי דרוסה גם בחתול או נמיה ומודה באילים ורחלים כמתני'. הגמרא שואלת שבברייתא מבואר שבחתול ניץ ונמיה אינה טריפה עד שתינקב לחלל כקוץ בעלמא ועד שניקבו הדקין אבל הארס אינו מזיק, ולא בדריסה סתם. והגמרא מתרצת דס"ל כדתניא בשם בריבי שלא אמרו שאין דרוסה לחתול אלא במקום שלא מנסים להציל דאינו כועס כ"כ ולא אלים זיהריה, אבל במקום שמנסים להציל הוא כועס ויש לו ארס חזק, וה"ה כשהיא מנסה להציל את עצמה, יש דרוסה, כדמצינו שחתול רדף אחרי תרנגולת והדלת נסגרה ומצאו על הדלת חמש טיפות של דם -ארס של חמש אצבעות, (ולרבנן דפליגי עליה דבריבי דאמרי אפילו יש מצילין אין דרוסה צ"ל שארס זה אינו שורף). וללישנא בתרא הברייתא כדעת בריבי וכנ"ל, ורב חסדא אפילו במקום שאין מצילין ס"ל שיש דרוסה, וכן סברי רבנן דפליגי אבריבי. ורב סובר שבעופות גם חולדה עושה דרוסה, ובכבשים גדולים גם לחתול אין דרוסה, ובגדיים וטלאים לחתול יש דרוסה ולחולדה אין דרוסה.

בעופות הנדוסים רב אמר שיש להם דרוסה מן הנץ ולמעלה. רב כהנא אמר ששאר עופות טמאים עושים דרוסה. הגמרא שואלת ממתני' שעוף הדק יש לו דרוסה ע"י הנץ ומבואר ששאר עופות אינם עושים דרוסה אפילו בעוף הדק, והגמרא מתרצת שבנץ הוי דרוסה גם בעופות כמוהו, ושאר עופות עושים דרוסה רק בקטנים מהם. וללישנא בתרא ניץ עושה דרוסה גם בגדולים ממנו, ושאר עופות רק בגודל שלהם.

דרוסת שועל - ללישנא קמא שועל לא עושה דרוסה, וללישנא בתרא שועל עושה דרוסה.

דרוסת כלב - אין דרוסה לכלב.

כללי דרוסה - אין דרוסה אלא כשהכהו ביד ובצפורן ומדעת ומחיים, אבל ברגל אחורית או בשן (-שאין ארס החיה בשיניה) או שלא מדעת (-שכיון שנפל עליה שלא מדעת אע"פ שנתקעה ציפורנו אינו מטיל ארס), או לאחר מיתה אין דרוסה, ולאחר מיתה היינו אפי' אם דרס מחיים ומדעת ולא הספיק לשלוף צפורנו עד שחתכו את היד, משום שהארס יוצא בהוצאת היד ולא בהכנסתה.

ארי שנכנס לבין השוורים ונמצאה צפורן תלושה אחת לחה (-שהיה בה דם) בגב אחד השוורים, אין חוששים לדרוסה, משום שאף שרוב האריות דורסים, ואין לומר שנכנסה הצפורן ע"י התחככות בכותל שצפורן זו בכותל היתה, מפני שאין צפורן נכנסת לגב ע"י התחככות, מ"מ ארי הדורס אין צפורנו נשמטת, וממילא הוי ספק, והדין תלוי בדין ספק דרוסה וכדלהלן. אמנם אם רואים מקום הכאת צפורן בגב אחד השוורים, או שמצאו שם צפורן יבשה, או שתי ציפורניים או שלש שנמצאו בגב השור כפי הסדר שהם סדורות ביד הארי, חוששים לכו"ע שהארי דרסו.

ספק דרוסה - אם יש ספק אם הארי נכנס לבין השוורים, או שנכנס ספק כלב (שאין לו ארס) ספק חתול, או שנכנס ארי וישב ביניהם בשלום, או שנכנס דורס וקטע ראש אחת הבהמות, או שהדורס נוהם והבהמות גועות שכשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם, או שנכנס אווז בין הקנים ויצא כשצווארו מלוכלך

בדם ואין ידוע אם זה מהקנים או מחתול, אין חוששים לדרוסה. אבל היכא שהדורס שותק והבהמות גועות, לשמואל חוששים לספק דרוסה, ולרב אין חוששים לספק דרוסה. אמימר פוסק שחוששים לספק דרוסה, ואינו סובר כדעת רב, או שרב עצמו חזר בו.

נ"ג: מעשה בסל מלא עופות ספק דרוסה שנכנס הנץ ביניהם שהובאו לפני רב, ואמר רב שישאלו את שמואל, ושמואל חנק אותם וזרק אותם לנהר. הגמרא אומרת שאין ראייה מכאן שרב חזר בו, דאתריה דשמאל הוה ואינו דרך ארץ להתיר במקומו של שמואל דבר ששמואל אוסר (וי"מ שאינו דרך ארץ להורות במקומו בדבר שהם שוים בו, אבל אם היה חלוק עליו לא היה שולח לו להפסיד ממון ישראל, דכל מקום שיש נדנדו חטא אין חולקים כבוד לרב). ולא זרקם שמואל לנהר כמות שהם, שמא יפרחו משם ויצודום ציידים ישראלים וימכרום לישראל. ולא השהה אותם י"ב חודש כדין ספק טריפה, שמא יבואו בהם לידי תקלה שכיון שהם רבים א"א להזהר בכולם ויבואו לאכול אחד מהם. ולא אמר שימכרום לעכו"ם, שמא העכו"ם יחזרו וימכרום לישראל. ולא זרקם לאשפה או לכלבים, כדי לפרסם שהם אסורים, שכשהלך לנהר אוושא מילתא טפי, וכיון שהיו עופות דקים ומרובים לא יכלו לבודקם ולהתירם מפני הטורח שמא יטעה באחת מהם, אי נמי כיון דהארס של הנץ הוא קלוש הבשר לא מואדים והדבר אינו ניכר, וכן נראה.

בדיקת דרוסה כגון בספק דרוסת ארי או שאין מקום הדריסה ניכר מבחוץ, הוא לבדוק את גבה וכריסה וצידיה כל מה שכנגד בני מעיים, ואם האדים שם בשר, אסור דסופו לשרוף עד שינקוב את הבני מעיים, ואם לא האדים שם א"צ לבדוק במקום אחר, דאין דרוסה אלא כנגד בני מעיים, דלא מיטרפא במקום אחר. וי"א שצריכה בדיקה מהגולגולת עד הירך לאפוקי עובי הצואר או הירכיים, ואפי' בסימונים צריך בדיקה, (ומבואר שיש דרוסה בסימונים).

דרוסה בסימונים היינו כשהאדימו הסימונים עצמם, אבל משום האדמת בשר שכנגדן לא מיטרפא, דרוב סימנין קשים הן ואין ארס שולט בהם, אבל אם הם עצמם האדימו רואים שהארס כן שלט בהם.

סימונים שנדלדלו (-נעקרו) ברובם, הוי טריפה.

המססה (כגון שדרסוה בירך שלא כנגד החלל וניקב הבשר לאחר זמן), והיינו שנתמסמס עד שהרופא שבא לרפאותו צריך לגורדו עד הבשר החי, דינו כאילו אין שם בשר כלל, ואם זה במקום שעושה טריפות בניטל כולו, כגון צומת הגידים, הו טריפה, דהאי נמי כנטול דמי. ולכן ריאה שיושבת יפה, אך כאשר מעמידים אותה נופלים חתיכות חתיכות, הוי טריפה.

ניקבה ע"י קוץ אינה נאסרת עד שתינקב לחלל, אבל בהגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין, ובבדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהן. ובדרוסה אם האדים הבשר שכנגד בני מעיים הוי דרוסה.

נ"ד. ניקב הוושט או שנדרסה הבהמה בוושט, במשהו היא נאסרת, אבל בקנה נקב אינו אוסר אלא בכאיסר, ודרוסה שנאסרת כשהאדימה גם בקנה אוסרת במשהו, מפני שהארס הולך ושורף.

ריש לקיש לא הכיר את רב, ואמר לו רבי יוחנן שזהו התלמיד ששימש את רבי ואת רבי חייא, והוא שימש בישיבה ורבי יוחנן שימש בעמידה, והוא גדול בהכל –בתורה ובחסידות.

עוד בדיני טריפות

קנה שנמצא שמוט לאחר שחיטה ואין ידוע אם נשמטה לפני השחיטה, לרב הבהמה כשרה, שא"א לשמוטה שתיעשה שחוטה דאם נשמטה היתה יורדת

למטה ולא נשחטת, ולרבי יוחנן יחתוך במקום נוסף וישווה בין המקומות ואם החתכים דומים היא טריפה, די"ל שגם החתך הראשון נעשה לאחר עיקור, ורב נחמן אמר שאין הבהמה כשרה אלא כשלא תפס בסימונים, אבל אם שחט כשהוא תופס בסימונים ושחט אפשר לשמוטה שתעה שחוטה.

בהמה שהוכתה בגיד הנשה ונשחטה, או שהכו אותה בכלייתה ע"י חץ, כשרה, דאין להוסיף על הטריפות שמנו חכמים, ואף שמצינו שעשו כך לבהמות והם מתו, מ"מ אם היו שמים להם סם היו חיות.

ואלו כשרות בבהמה

ניקבה הגרגרת, או שנסדקה לאורכה ונשתייר למעלה ולמטה, כשרה, אא"כ חסרה כאיסר האיטלקי, או בכדינר קורדינאה מהרי אררט.

נפחתה עצם הגולגולת ורואים שלא ניקב קרום של מוח, ניקב הלב ולא הגיע הנקב לבית חללו, נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, ניטל הכבד ונשתייר ממנו כזית, המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה (-שהם סמוכים ודפנותיהם אדוקים זה לזה ויש נקב באמצעיתם, וחזרו וניקבו במקום שהדפנות מהודקים), ניטלו הטחול או הכליות או שניטל הלחי התחתון מעל הבשר והסימונים מחוברים בבשר (ויכולה לחיות ע"י לעיטה והמראה) או הרחם, כשרים.

נ"ד: לרבי יוחנן אלו הנמנו כטריפות דווקא הם טריפות, ולריש לקיש דווקא אלו הנמנו שהם כשרות הם כשרות. ונ"מ בבוקא דאטמא דשף מדוכותיה (-ראש עצם הירך שיצא ממקומו), שלרבי יוחנן כשרה, וכן לרבא היא כשרה אא"כ נפסק הגיד, ולריש לקיש היא טריפה, וכן סובר רב מתנה, ולהלכה היא כשרה אע"פ שנפסק הגיד, אא"כ הוא נרקב.

אין בעלי אומניות העוסקים במלאכת אחרים רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שהם עוסקים במלאכתם, אמנם מפני מביאי הביכורים עומדים לכבדם כדי שיהיו רגילים לבוא, ושואלים בשלומם ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום. רבי יוסי בר אבין לומד מזה עד כמה חביבה מצוה בשעתה -צריכים אנו לחבבה, והגמרא דוחה שי"ל שהטעם הוא מפני שיש לחוש שיכשלו לעתיד לבוא שאם לא יראו להם פנים צהובים ודרך כבוד, לא יביאו ביכורים מפני הטורח. ועל כן המושיב את חבריו בחנות למחצית שכר, אם הוא אומן לא יעסוק באומנותו, מפני שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו.

עד בכלל או עד ולא עד בכלל

לרב נחמן היכא ששיערו חכמים כסלע בחסרון בגולגולת, או כאיסר בנקב בגרגרת, דין סלע ואיסר עצמם כיותר מסלע ואיסר.

נ"ה. מסקנת הגמרא שרב נחמן סובר ש'עד ועד בכלל', אמנם היכא שזה קולא אומרים שעד ולא עד בכלל.

ולכן חבל היוצא מן המטה שנשאר תלוי מן המיטה לאחר שנסתרגה כל המיטה, ונטמאה המטה, אם החבל הוא עד חמשה טפחים הוא טהור, שכיון שהוא קטן ואינו ראוי לכלום אינו נחשב מן המיטה, אבל בחמשה הוא טמא, ומחמשה ועד עשרה טמא, ובעשרה הוא ג"כ טמא, וביותר מעשרה הוא טהור מפני שהוא עומד להקצץ, וחבל בפני עצמו אינו מקבל טומאה, דבעינן טווי ואריג. (דכל שיעורי חכמים להחמיר, שאם מצומצם זה חומרא משערים במצומצם, ואם זה קולא משערים בשוחק, חוץ משיעור גריס בכתמים שבגריס מצומצם תולים במאכולת לקולא, ורק כגריס

ועוד טמא, דכתמים עצמם דרבנן, דמדאורייתא אינה טמאה עד שהיא רואה מבשרה, דכתיב "דם יהיה זובה בבשרה").

ולענין כלי חרס דקים בין כשהם שלמים בין לענין קרקעיתם בין דופנותיהם, אם הם יושבים על הארץ בלי סמיכה הם מקבלים טומאה, ושיעורם בכדי סיכת קטן שמחזיקים שמן בכדי סיכת קטן, ושיעור זה הוא עד לוג שהיה מחזיק לוג לפני שנשבר, ואם היה מחזיק מתחילה מלוג ועד סאה רביעית, ואם היה מחזיק מתחילה מסאה ועד סאתים חצי לוג, ובאלו לוג וסאה וסאתים דינם כלמטה, כיון שזה לחומרא, וכוננת רב נחמן דכל היכא דקתני 'עד' הולכים בו לחומרא.

החותך מעובר שבמעי אמו מותר באכילה.

עוד סוגי טריפות

טריפה מחמת הטחול- ניטל הטחול אין הבהמה נעשית טריפה, אבל בניקב, לרב עוירא הוי טריפה, ובנחתך- ללישנא קמא הוי טריפה, וללישנא בתרא לא הוי טריפה, ובמערבא אמרו שבניקב הטחול לא הוי טריפה, אם ניקב במקום שהטחול נעשה דק, או שנשאר מתחת הנקב כעובי דינר זהב.

נ"ה: טריפה מחמת הכליות- ניטלו הכליות כשרה, לקתה באחת מכליותיה והגיע הלקותא למקום החרין -אמצע הכליה מקום שהגידים מחוברים שם, (והיינו למקום הלובן שתחת המתנייים), טריפה. ובמערבא אמרו שמה שפוסל בריאה אינו פוסל בכליה, וכ"ש שמה שכשר בריאה כשר גם בכליה. והגמ' אומרת שמוגלה כשר בריאה ופסול בכליה, ומים זכים כשרים בשניהם (אא"כ הם עכורים או סרוחים), ואין לדמות טריפות להדדי, שהרי חותכה מכאן בסימנים או בצואר והיא חיה, ואם חותכה מכאן כל כתפיה היא מתה. וכליה שנתקטנה מחמת חולי, בבהמה דקה כשרה עד כפול, ובגסה כשר עד כענבה בינונית.

ריאה שנחרתה והיינו צצמקה ונעשתה כחריות דקל בידי שמים מקול ברד ורעם, כשרה, ובידי אדם (-שהבעיתה אדם, שאינה חוזרת ומבריאה), טריפה, ולרשב"א אף בידי כל הבריות (–שאגת אריה וקול שחל), הוי טריפה. והדרך לבדוק את הריאה- בקיץ ימלא מים קרים בספל מחרס לבן, ובסתיו ימלא מים פושרים בספל מחרס שחור שאינן מצננות כ"כ כמו לבנות, ויניח שם את הריאות מעת לעת, ואם חזרו לגודלם כשרה, ואם לאו טריפה.

גלודה (-שניטל כל העור שלה מחמת שחין או מלאכה), ר"מ מכשיר וחכמים פוסלים, וי"א שר"מ הודה לחכמים. ואם נשתייר עור ברוחב סלע על פני השדרה כולה כשרה דע"י אותו שיעור היא מעלה ארוכה, וי"א שישתייר כסלע בראשי הפרקים (-בכל פרקי חוליותיה ובעצמות השוק והירך), וי"א דבעינן כסלע במקום טיבורו. ורבי ינאי ברבי ישמעאל מסתפק מה הדין אם ניטל העור רק ממקומות אלו, ונשאר בשאר הגוף. תיקן. לרב אם נשאר כסלע בכל מקום בגוף כשרה, חוץ מבעור בית הפרסות, ולרבי יוחנן אפי' עור בית הפרסות מציל.

השוחט עולה במחשבה להקטיר כזית מהעור שתחת האליה (שהוא רך ודינו כבשר, ובעולה שכולה כליל אין מחשבת כילה פוסלת אלא דווקא מחשבת הקטרה) חוץ למקומו, פסול ואין בו כרת לאוכל ממנו כהלכתו, ואם חשב לעשות כך חוץ לזמנו, הוי פיגול ויש בו כרת אפילו למי שאוכלו כהלכתו, ולרבי יעקב וי"א בשם רבי שמעון גם בעור בית הפרסות ובעור של עגל הרך (- כל זמן שהוא יונק) שייך פסול ופיגול, וכן בכל דבר שאמרו חכמים לקמן קכ"ב. לגבי טומאה שדין העור

כדין הבשר, לרבות עור הרחם, שייך פסול ופיגול, ועור השליל לא הוזכר מפני שאין שליל בזכרים.

טריפות בעוף

נ"ו. כל הטריפות שמנו חכמים בבהמה שייכים גם בעוף בדברים שיש בעוף, (והמסס ובית הכוסות אינם בעוף), ואלו שנכתבו כאן יש בהם חידוש מיוחד, ונקובת הוושט נכתבה אטו פסוקת הגרגרת, דהוה אמינא דהואיל וחיותו של עוף לא נפיש, דהא כשר בסימן אחד, גרגרת נמי תיטרף במשהו. והכתה חולדה תני לומר דהיינו דווקא במקום שעושה אותה טריפה, דהיינו נקיבת הקרום, דלא תימא תיטרף בנשבר העצם בלא נקיבת קרום כדאמרינן לקמן בעוף של מים. וניקבו הדקין תני כדי לומר בסיפא שאם יצאו בני מעיה ולא ניקבו כשרה, דלא תימא עוף שחיותו מועט תיטרף ביציאה לחודה.

נקובת הוושט, פסוקת הגרגרת, ניקב הקורקבן, ניקבו הדקין, הוו טריפה בעוף.

דרסה אדם ברגליו, או שטרפה בכותל (-הכה בה בכותל), או שריצצתה בהמה, והיא מפרכסת, אם שהתה מעת לעת ושחטוה, כשרה, אך בכל גוונא צריכה בדיקה אע"פ ששהתה מעת לעת, דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט.

אם הוכתה בראשה ע"י חולדה במקום שיכול להנקב קרום המוח הוי טריפה, והיינו שנשכה בשיניה, דאם דרסה ביד מבואר לעיל (נ"ג) שיש דרוסה לחולדה בעופות, והיינו כנגד כל החלל. שיטת רב ושמואל ולוי שיכניס ידו בפה של העוף ודוחק אצבעו כלפי חין העוף והמוח נדחק למעלה, ואז אם המוח ממצבץ ויוצא דרך הנקב הוי טריפה ואם לאו כשרה, ואף למ"ד (לעיל מ"ה) דהוי טריפה אף אם ניקב רק העליון ולא התחתון, מ"מ גם אם ניקב רק העליון היה המוח יוצא, כיון שהתחתון רך. וזעירי סבר שאין בדיקה מועילה לנשיכת חולדה, מפני ששיני החולדה דקות ועקומות ונקובות באלכסון, ולכן אפילו אם ניקב הקרום לפעמים אין המוח יוצא ע"י דחיפת אצבע בחין, מפני שכשהוא נדחק למעלה העצם עומד כנגדו ומונעו מלצאת, נדבק העצם אינו כנגד נקב הקרום, אמנם כשעלה לנהרדעא אמר שבודקים ביד, אבל לא במסמר -לפתוח את הגולגולת אחרי השחיטה ולהעביר מסמר לראות אם הוא יתעכב שזה אומר שיש שם נקב, וכן סובר רב יהודה שאין לבדוק במסמר משום שגורם להטריף שלא כדין, דלפעמים אינו נקוב והמסמר נוקבו ומפסיד ממוין ישראל, ולרבי יוחנן אפשר לבדוק גם במסמר, ורבי נחמיה היה בודק במחט, וס"ל שבבדיקה ביד יש לחוש שהיא טריפה ואין הבדיקה מבררת. ורב שיזבי היה בודק בשמש לראות כנגד השמש אם יש נקב, שהאור יפה לבדיקה, ורב יימר היה בודק במים (-מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה, וממלא את הקרום מים, ואם יוצאים מים דרך המכה ביזוע שניקב הקרום. ל"א מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאם, ואם נתלבנו ביזוע שנתערב המוח בהם), ורב אחא בר יעקב היה בודק בקש של חיטה כמו שנתבאר במסמר.

עוף הגדל במים נעשה טריפה כבר כשנשבר העצם

אע"פ שלא ניקב הקרום של המוח, כיון שהקרום שלו

רך. ואווזי דידן דינם כעוף הגדל במים כיון שתמיד הם

במים.

נ"ז: נפלה לאור ונחמרו (-נתכווצו) **בני מעיה** ונעשו הקורקבן או הלב או הכבד ירוקים, אפי' במשהו, ודרכם להיות אדומים, הוי טריפה, אבל אם הם אדומים כשרים, ואם הוריק הכבד כנגד בני מעיים (-ראש אחד של הכבד תלוי כנגד בני מעיים, והשני למעלה), הוי טריפה (אע"פ שבניטל הכבד ונשאר כזית כשרה), ואם הדקין נעשו ירוקים הוי טריפה כיון שדרכם להיות אדומים, אמנם אם שלקם וחזרו והאדימו לא הוי טריפה, ומאידיך אדומים שלא הוריקו אך ע"י שליקה הוריקו, הוי טריפה. אמנם א"צ לשלוק עוף שנפל לאש אם לא

הוריק, דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן היכא דלא מינכר ריעותא בהדיא.

ואלו כשרות בעוף-

ניקבה הגרגרת או שנסדקה, הוכתה ע"י חולדה בראשה ולא ניקב הקרום, ניקב הזפק –הכרס שלשם נקבץ האוכל, (ולרבי אפי' ניטל הזפק כשרה), נשתברו גפיה (-עצמות הכנפיים), נמרטו כנפיה והיינו הנוצה הגדולה שעל כל גופה, בכל אלו העוף כשר. (ולרבי יהודה אם ניטלה הנוצה הדקה הסמוכה לבשר שאין בה קנים, הוי טריפה, ור"ש בן חלפתא גרם לעוף שניטלה נוצתו שיגדל כנפים יותר ממה שהיה לו קודם).

ניטל הרחם הגמ' מסתפקת אי הוי טריפה.

גגו של זפק שנמתח עם הוושט והיינו החלק שהולך ונעשה צר לכיוון הוושט דינו כוושט שנטרף בנקב משהו.

יצאו בני מעיה ולא ניקבו ולא היפך בהם כשהכניסם לתוכה כשרה, ואם היפך בהם הוי טריפה, (דכתיב "הוא עשך ויכווננך", שאם נהפך אבר אינו יכול לחיות, ומעשה באחד שנפל מהגג ויצאו בני מעיו, ובא רומאי שלא רצה לגיעו במעיים כדי שלא יהפכם ועשה כאילו שוחט בנו לפניו וחזרו בני מעיו ועי"ז לא מת. וי"מ "הוא עשך ויכווננך" שהקב"ה העמיד את כנסת ישראל עם כהנים נביאים שרים ומלכים).

נ"ז. עוף שנשתברו רגליו מן הארכובה ולמטה או אפי' למעלה ולא יצא העצם לחוץ, כשר, ורבא בדק בצומת הגידים לראות אם ששה עשר החוטים קיימים והכשייר.

עוף שנשמטה ידו (-כתפו) כשר, ואם נשמט גפו (-הפרק העליון המחובר לגב) הוי טריפה שמא ניקבה הריאה, ולשמואל ורבי יוחנן תיבדק נופח בריאה ע"י קנה דק ואם האויר יוצא היא טריפה.

ריאת העוף - חזקיה אמר שאין ריאה לעוף, ורבי יוחנן אמר שיש לעוף ריאה והיא כעלה של וורד ונמצאת בין הכנפיים הגמ' רצתה לבאר שכוונת חזקיה שריאת העוף א"צ בדיקה אף בנפל העוף או שנכמר באש, כיון שצלעותיה מגינים עליה, והגמ' דוחה שכוונתו כפשוטו שאין לעוף ריאה, אלא שאינו בקיא בתרנגולים -שאינו רגיל לאוכלם ולכן לא ידע אם יש להם ריאה, ולשון בדיחותא הוא.

בהמה או עוף שנחתכו רגליהם מהארכובה ולמטה כשרים, אבל מן הארכובה ולמעלה או שניטל צומת הגידין הוו טריפה.

נ"ז: שמוטת ירך בעוף - י"א ששמוטת ירך בעוף כשרה אף שחתוכה טריפה, וי"א שאף שמוטה היא טריפה, וכן הלכה.

אם נחסר הקנה כאיסר האיטלקי הוי טריפה, ואף אם עשו לה קרומית וסתמיה בה אין להכשירה, ומה שרואים שחייתה המכה, זה היה בתוך י"ב חודש ולסוף י"ב חודש מתה, דטריפה חיה עד י"ב חודש.

כתיב "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שוטר ומושל", רבי שמעון בן חלפתא בדק דבר זה ע"י שגרם שהנמלים יהרגו נמלה אחת מפני שחשבו שהיא שיקרה להם, ואמרו ששמא היה מלך עם אלו שהרגוה, או שקיבלו כבר רשות מהמלך, או שבדיוק מת המלך הקודם, ואין לנו אלא לסמוך על שלמה.

מהו סימן לטריפה היכא שיש ספק- י"א שאם חייתה י"ב חודש אינה טריפה, וי"א שטריפה אינה יולדת, וי"א שאם משבחת אינה טריפה ואם מתנוונת היא

טריפה, ולרבי ל' יום ואמרו לו שיש שחיות ב' וג' שנים. ורב אחא בר יעקב אמר שההלכה שטריפה יכולה להוליד ולהשביח. וההלכה שבזכר אינו טריפה כל שחי י"ב חודש, ובנקיבה כל שיולדת.

גולגולת שיש בה נקב אחד ארוך ונחסרה או נקבים הרבה, מצטרפים למלוא מקדח ואינה מטמאה באהל לב"ש, דהיינו כדי שינטל מן החי וימות, ורבי יוסי בן המשולם טען שהיה מעשה באדם שנפחתה גולגלתו ושמו לו שם חתיכת דלעת יבשה והוא חי, ואמר לו רשב"א שלא עברו עליו ימות הצינה. ומבואר דס"ל שסימן לטריפה הוא י"ב חודש.

נ"ח. דין ביצים של טריפה - אם הביצה נולדה ע"י חימום מהקרקע אסורה, ואם נולדה ע"י זכר מותרת משום דהוי 'זה וזה גורם', אמנם הביצה הראשונה שנולדה לאחר שנטרפה אסורה בכל גוונא דעובר ירך אמו ועימה נטרפו. וכן מצינו בבהמה שנטרפה ולבסוף עיברה, שלר"א הולד אסור אפי' להדיט דס"ל 'זה וזה גורם' אסור, ולרבי יהושע מותר אף לגבוה דס"ל 'זה וזה גורם' מותר. ולמ"ד שטריפה אינה יולדת לא שייך ביצי טריפה, אלא הדין הוא שביצים שהיו בעוף בשעה שנטרף משהים אותם, ואם העוף טען ביצים נוספות הם מותרות, ואם לאו הם אסורות. ולדבריו מה שנחלקו ר"א ורבי יהושע בולד טריפה איירי בעיברה ולבסוף נטרפה, והמחלוקת היא אם עובר ירך אמו ונאסר כאחד מאבריה, או שעובר לאו ירך אמו, ור"א אוסר גם להדיוט, ורבי יהושע מתיר גם לגבוה, ומ"מ ביצה שהיתה בשעה שנטרפה אסורה אף לרבי יהושע, דחשיבא כגופה כיון שהיא אגודה בה ומעורה בגידים.

נ"ח: בריה שאין בה עצם אינה מתקיימת י"ב חודש. הגמ' רוצה לומר שלדבריו מה שמצינו שכישות שהתליעה כשהיא מחוברת אסורה התולעת באכילה, דזה נחשב "שורץ על הארץ" כיון שהיא מהלכת בקישות המחוברת לארץ, (אבל אם התליעה בתלוש לאו שורץ הוא עד שתצא ותהלך על הארץ), אם התליעו תמרים בתוך כד אחרי שהיו שם י"ב חודש מותרים, דאם התליעו במחובר לא היו חיים י"ב חודש. ורב אמר שבקא (-מין זבוב העוקץ) לא חי אפי' יום אחד.

כל יתר כנטול דמי - בהמה בעלת חמש או שלש רגלים הרי זה מום בבכו, והני מילי ביד, אבל ברגל הוי טריפה ואף להדיט אסור, דכל יתר כנטול דמי, והוי כשמוטת ירך בבהמה. וכן מטעם זה הטריף רב הונא בהמה שהיו לה שני מעיים, (אא"כ הם נשפכים אחד לשני). אמנם אין להטריף בהמה שיש לה קנה היוצא מבית הכוסות להמסס, מפני שזה אינו יתר אלא זה מצוי בבהמות הרועות מחוץ לעיר, אבל קנה שמבית הכוסות לכרס הוי טריפה. ובהמה שיוצאים ממנה שני בני מעיים ושניהם יוצאים מן הקיבה זה בראשה זה באמצעה, היא טריפה, ובעוף כשרה (שלפעמים יש לעוף שניים, ואף שאין רואים כך בעופות, הכי קים להו לחכמים. ל"א בכל העופות יש שני מעיים, אחד יוצא מהזפק לקורבקן, והשני יוצא מן הקורבקן). ואף בבהמה אם יוצאים ממקום אחד סמוכים זה לזה וחוזרים ומתחברים בתוך רוחב אצבע, כשרים, וי"א שאף אם אינם מתחברים כשרים אם מתחברים עד כאצבע מלמטה סמוך לנקב הרעי, כדי שיהא הרעי יוצא מנקב אחד.

נוצת העוף - רבי יהודה מטריף בניטלה הנוצה. ורבי ישמעאל אומר שהנוצה מצטרפת לשיעור כזית לפיגול דסבר דחזיא לאכילה. רבי יוחנן אמר ששניהם סוברים אותו דבר שהנוצה היא כעור, ולרבא י"ל שרבי יהודה סובר שהיא טריפה כיון שאין לעוף הגנה, אבל לא הוי פיגול, ורבי ישמעאל סובר שיש פיגול משום שהיא ראויה

לאכילה, אבל לא הוי טריפה מפני שהנוצה לא מגינה על העוף.

עוד בדיני טריפה בבהמה

בהמה אחוזת דם וחלתה מחמת כך, או שנכנס עשן בגופה, או שחלתה מחמת צינה, או שאכלה הרדופני שהוא סם המות לבהמה, או סם המות המומית בהמה, או שאכלה צואת תרנגולים, או ששתתה מים שהיו מגולים, כשרה. ואם אכלה סם המות שממית אדם, או שהכישه נחש, או שנשכה כלב שוטה, מותרת משום טריפה, ואסורה משום סכנת נפשות.

הלעיטוה תיעה (שורש של מרירתא) או עלי חילתית או פלפלין כשרה, אבל הלעיטוה בקרטי חלתית הוי טריפה, כיון שזה גורם לניקוב המעיים. ומי שאוכל משקל שלשה זהובים חילתית קודם אכילה, נפשט עורו מעליו מפני שהחילתית מחממתו מאד ואוחזתו קדחת, אא"כ ישב במים כדי לקרר את עצמו. (והאוכל ט"ז ביצים וד' אגוזים וז' גרעיני צלף ושוטה ג"כ רביעית דבש בתקופת תמוז, נעקר חיבור ליבו).

נ"ט. צבי שנחתכו רגליו האחוריות בעצם התחתונה, אף שאינו טריפה יש לחוש שנשכו נחש, ולכן אין לאוכלו באומצא שמולחו מאד וצולחו מעט על הגחלים, אלא צולים אותו בתנור, ואם נופלים ממנו חתיכות זה סימן שנשכו נחש.

סימני טהרה בבהמה

לאחר שביארה הגמרא בארוכה מה נחשב טריפה, הגמרא עוברת לבאר מהם הסימנים להתיר או לאסור בהמות (מפרסת פרסה ושוסעת שסע ומעלת גירה, ואמרו חכמים שבהמה שלא מעלה גירה אין לה שיניים קדמיות למעלה) חיות (כנ"ל) עופות (התורה מנתה את העופות האסורים, וחכמים נתנו סימן לעופות האסורים, שכל עוף שדורס ואוכל הוא טמא, ועוף שאינו דורס צריך שתהיה לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף) חגבים (ארבע רגלים וארבע כנפים החופות את רוב גופו ושני כרעיים לנתר בהם ושמו חגב) ודגים (סנפיר וקשקשת) באכילה.

סימני טהרה בבהמה נאמרו בתורה, "וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו".

כל בהמה שאין לה שיניים למעלה, בידוע שהיא מעלה גרה ומפריסה פרסה והיא טהורה, ונ"מ דהיכא שפרסותיה חתוכות יכול לבדוק בשיניה, ובתנאי שהוא מכיר בן גמל וידוע שאינו בן גמל שכשהוא קטן עדיין אין לו ניבים, (אבל גמל גדול יש לו ניבים), ואין לחוש שיש עוד מין שדומה לבן גמל, מפני שהקב"ה אמר "ואת הגמל כי מעלה גרה **הוא**" -אין לך דבר שמעלה גירה וטמא אלא גמל וחבירו האמורים בפרשה. וכן אם מצא בהמה שפיה גמום (-חתוך), בודק בפרסותיה, אם הם סדוקות בידוע שהיא טהורה, ובלבד שיכיר מהו חזיר, ואין לחוש שיש מין שהוא כמו חזיר, דכתיב "ואת החזיר כי מפריס פרסה **הוא**" ואין אחר כמותו. ואם מצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות, בודק בבשרה, אם הוא מהלך שתי וערב (בכנפי העוקץ תחת עצם האליה שיש שם בשר שכשקורעים אותו נקרע שתי או ערב) בידוע שהיא טהורה, ובלבד שיכיר מהו ערוד, ואין לחוש למין שהוא כמו ערוד, דגמירי שאין כזה מין.

סימני טהרה בחיה

נ"ט: חיה בכלל בהמה לסימנים דכתיב "זאת החיה" וכו' ואח"כ כתובים סימני בהמה, אמנם יש סימן מיוחד לחיה, ונ"מ להתיר חלבה, והוא כל שיש לה קרניים וטלפיים (-צפורני הפרסות), ולרבי דוסא מספיק קרניים.

הגמ' מסיקה שאם יש לה קרניים מפוצלות ודאי היא חיה, ואם אין הקרניים מפוצלות צריך שיהיו כרוכות (- קליפה על קליפה כקרני השור, לאפוקי מספיקא דעז, ואף ששל עז אינם חדורות, עז כרכוז קרניו חדורות וחרוקות ויש ספק אם הוא ממין עז) וחדורות (-חדות למעלה, לאפוקי מעז שהם רחבות מלמעלה. וי"מ עגולות, ואין נראה, דכרוכות היינו עגולות) וחרוקות (מלאות פגימוות וחריצים, לאפוקי מספיקא דשור) ויהיו החריצים סמוכים ובלועים זה בזה. ועיזא כרכוז שקרניו חדורות וחרוקות יש בו ספק דכיון שקרניו חדורות וחרוקות א"כ חיה הוא, או דילמא כיון דשמו עז מין בהמה הוא, ולהלכה חלבו מותר.

קרש והיינו צבי שנמצא בבי עילאי ואורך גופו ט"ז אמה אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו טהור.

דברי רבי יהושע בן חנניה לקיסר

אריה דבי עילאי יש ט' אמות בן שני אוזניו, וכששאל הקיסר לרבי יהושע בן חנניה מה הרבותא להמשיל את הקב"ה לאריה, אמר לו שהוא נמשל לאריה דבי עילאי, והפציר בו לראותו, והאריה התקרב לרומי ובמרחק ד' מאות פרסה נהם והפילו כל המעוורות ונפלה חומת רומי, ובמרחק מאה פרסה נהם ונפלו שיניהם של האנשים והקיסר נפל מכסאו, וביקש מרבי יהושע בן חנניה שיבקש רחמים שיחזור למקומו, וכך היה.

ס. וכשרצה הקיסר **לראות את הקב"ה**, אמר לו רבי יהושע בן חנניה שיסתכל בשמש בחצי היום בתקופת תמוז, ולא היה יכול, ואמר לו שאם אחד ממשמשיו אינו יכול לראות, כ"ש שאינו יכול לראות את הקב"ה עצמו. וכשרצה **להכין סעודה לקב"ה ולחיילותיו**, אמר לו רבי יהושע בן חנניה שיכין סעודה על שפת נהר ריביתא, והכין סעודה ו' חודשים ובאה רוח ושטפה אותה לנהר, והכין עוד ו' חודשים ובא גשם והטביע את הסעודה בים, ואמר לו רבי יהושע בן חנניה שהרוח והמטר הם המטאטאים ושוטפים את הבית לכבוד הקב"ה.

וכשרצה בת הקיסר **שהקב"ה יכין לה כלי מסתוריתא** (כיון שהוא נגר דהא כתיב "המקרה במים עליותיו"), התפלל רבי יהושע בן חנניה שתצטרע ונתנו לה מסתוריייתא כמנהגם, וכשביקשה ממנו שהקב"ה יקח זאת ממנה, אמר לה שהקב"ה נותן ולא לוקח את הטובה אחר שנתנה.

שור וחמור - שור כרסו וראשו וזנבו גדולים ופרסותיו רחבות, משא"כ חמור, ונ"מ למקח וממכר.

בריאת העולם

שור שהקריב אדם הראשון היתה לו קרן אחת במצחו, וקרניו נבראו לפני פרסותיו, (דכל מעשה בראשית נבראו בקומתם ובדעתם (-שהודיעם שיבראם והם ניאותו) ובצביונם (-בדמות שבחרו להם), וכשיצא השור מן הארץ יצא ראשו תחילה ונמצא שקדמו קרנותיו לפרסותיו, אבל שאר שוורים נולדים עם פרסות והקרניים גדלים לאחר זמן).

בשעה שאמר הקב"ה **למינהו** באילנות, אמרו הדשאים שאם באילנות שאין דרכם להיות בערבוביא כיון שהם גדולים וענפיהם מרובים וצריכים לצאת מפוזרים כדי שיוכלו ליגדול אמר הקב"ה **שיצאו למינהו** -במרחק מחבירו כדי שיהיה לו היכר, כ"ש שהם הם רבים ודרכם לצאת תכופים ומעוררבים ואם לא יזהרו לצאת כל עשב לבד לא יהיו ניכרים זה מזה יצאו למיניהם, מיד יצא כל אחד למינו, (ומכח זה מסתפק רבינא מה הדין במרכיב ב' סוגי דשאים), ופתח שר העולם ואמר "יהי כבוד ד' לעולם ישמח ד' במעשיו" -שכולם זהירים במצוותיו.

ס: הקטנת הירח – בתחילה יצאו "שני המאורות הגדולים" וטען הירח וכי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, אמר לה לכי ומעטי את עצמך, וזהו דכתיב "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה", אמנם כיון שאמור דבר הגון הוא ימשול גם ביום, וטען הירח ששרגא בטיהרא מאי אהני, אמר לו הקב"ה שישראל ימנו בו ימים ושנים, וטען הירח שבשמש מונים תקופות ומעברים את השנה על התקופה, אמר לו הקב"ה שצדיקים יקראו קטנים כשמו (יעקב שמואל ודוד), ולא נתיישב דעתו של הירח, אמר הקב"ה שיביאו לו כפרה על שמיעט את הירח, והוא שעיר של ר"ח דכתיב ביה "לחטאת לד'".

ביום השלישי יצאו הדשאים ועמדו על פתח הקרקע מתאזים למי גשמים, עד שבא אדם הראשון שנברא בערב שבת וביקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו, ללמדך שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים.

השסועה היא בריה בפני עצמה שיש לה ב' גבים וב' שדראות, ומכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים, שהרי משה רבינו לא היה צייד.

ביאורי מקראות

כתיב **"חמשת סרני פלישתים"** והפסוק מונה ששה "העזתי והאשדודי האשקלוני הגיתי והעקרוני והעוים". לרבי יונתן היו חמשה חשובים, ולרב העוים באו מתימן (ונקראו עוים מפני שעיוו את מקומם, או מפני שאיוו לאלוהות הרבה, או מפני שהרואה אותם אוחזת עוית, ויש לכל אחד ט"ז שורות שיניים).

הרבה מקראות נראה שהם מיותרים אך הם גופי תורה שעניינים גדולים תלויים בהם, כגון הא דכתיב "והעוים היושבים בחצרים עד עזה כפתורים היוצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם", והיינו שהעוים היו מצאצאי אבימלך שהשביע את אברהם "אם תשקור לי ולניני ולנכדי" ועדיין לא עברו דורות אלו, אמר הקב"ה יבואו הכפתורים שאינם מפלישתים ויכבשו את העוים וישראל יכבשו את הכפתורים (דס"ל שהעוים הם כן מפלישתים, ולמ"ד שהם באו מתימן (בן אליפז בן עשיו) הרי הזהירם הקב"ה שלא להתגרות בבני עשיו, וכן בשאר מקראות כהאי גוונא בספר דברים, כגון "ובשעיר ישבו החורים", ובמזאבים ובעמונים כתיב "רפאים ישבו בה", בכולהו כתיב "ארץ רפאים תחשב", לפי שנאמר לאברהם אבינו בבית בין הבתרים "לזרעך נתת" וגו' ומוזכר שם גם "ואת הרפאים", וכשיצאו ממצרים ועברו דרך הר שעיר ועמון ומואב שנקראו כבר ארץ רפאים היה עולה על דעתם להתגרות בהם, דסבורים זו היא שניתנה לאברהם, ומנעם הקב"ה ואמר להם שאף שהם נקראים ארץ רפאים מפני שבתחילה הרפאים ישבו בה, לא זו הארץ שנתתי לאברהם, אלא לאלו נתתיה שגרשום משם וישבו תחתיהם בשכר אברהם שיצאו בני עשו הימנו, ולוט היה קרוב לאברהם, וכשהגיעו לחבל ארגוב כתיב "ההוא יקרא ארץ רפאים" - זו היא שנתתי לאביכם). וכן מצינו שסיוחן כבש את עמון ומואב, ועי"ז יכלו ישראל לכבוש את ארצם מסיחון. ומהא דכתיב "צידונים יקראו לחרמון שריון" וגו', לומדים שאפי' הרי ארץ ישראל חביבים על אומות העולם, שכל אחד מהאומות הלך ובנה כרך לעצמו על שם הרי ארץ ישראל. והא דכתיב "ואת העם העביר אותו לערים" עשה כך יוסף כדי שלא יקראו לאחיו גולים.

סימני טהרה בעוף

ס"א סימני העוף לא נאמרו בפירוש בתורה, אבל למדו בנין אב מזה שנשר טמא, שעוף שדומה לנשר, והיינו שאין לו אצבע יתירה (-גבוהה משאר האצבעות ונמצאת מאחוריהם), ואין לו זפק, ואין קורקבנו נקלף,

והוא דורס ואוכל, הוא טמא, משא"כ עוף שדומה לתורין שיש להם אצבע יתרה, וזפק, וקורקבן נקלף, ואין דורסין ואוכלין טהורין. ואפילו **עוף שיש לו רק סימן טהרה אחד** הוא טהור, לפי שאינו דומה לנשר שאין לו אפילו סימן טהרה אחד. ורק העופות המפורשים בפרשה גזה"כ שהם טמאים אע"פ שיש בהם סימן טהרה. אמנם לולא שהיה כתוב נשר היינו לומדים מפרס ועזניה, שכל עוף שיש לו רק סימן אחד אסור כמו פרס ועזניה, ואין לומר ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים (וממילא א"צ לכתוב נשר כדי ללמד שמספיק סימן אחד), דכל אחד מהם יש לו סימן טהרה אחר, ובעשרים סוגי עופות טמאים יש ג' סימני טהרה שווים, ושניים מהם נמצאים בעורב, ואחד נמצא בפרס והשני בעזניה. ולפ"ז א"צ ללמוד מתורים את ד' סימני הטהרה, ונכתבו כדי ללמד שרק הם כשרים לקרבן.

לר"א בר צדוק כל עוף החולק את רגליו טמא.

ס"ב. דין עוף שאין ידוע אם הוא כשר-

מי שבא לפניו עוף עם סימן טהרה אחד, אם הוא בקיא בהם ובשמותיהם, יכול לאכול עוף שאינו מהם, אך אם אינו בקיא בהם ובשמותיהם אינו יכול לאכול את העוף שמא הוא מהם, ולאמימר ורב אשי אף אם אינו מכיר פרס ועזניה יכול לאוכלו אם אינו דורס (ועוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא ינטל כולו לפני זה דריסה, וכן דרך העורבים הגדלים בבתים), כי פרס ועזניה אינם מצויים בישוב.

ואם בא לפניו עוף עם שני סימני טהרה, אם הוא מכיר מהו עורב, וזה אינו עורב, יכול לאוכלו. ולרבי אליעזר צריך להכיר גם מין עורב כזרזיר או סנונית לבנה, שהם אסורים באכילה דכתיב "ואת העורב **למינהו**", אבל לרבנן הם מותרים באכילה. וכן נחלקו לענין טהרת מצורע בעוף המסרט, שהיא הסנונית הלבנה. דעת אמימר שהמחלוקת היא בזו שכריסה ירוקה, אבל זו שכריסה לבנה מותרת אף לר"א, (ונקראת לבנה לאפוקי זו הגדלה בבית שהיא שחורה), והלכה כר"א. ודעת מר זוטרא שנחלקו בזו שכריסה לבנה, אבל זו שכריסה ירוקה אסורה אף לרבנן, והלכה כרבנן.

תורים ובני יונה-

תסיל (–מין יונה) פסול משום תורים וכשר משום בני יונה כשהוא קטן, **ודאפיצי ותורים של רחבה** כשרים משום תורים ופסולים משום בן יונה. (והא דתני שכל העופות פסולות במי חטאת אם שתו מהם, מפני שהם מגביהים את הפה אחרי ששתו ונופלים מים מפיהם והרי הם כמים שנעשו בהם מלאכה, חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת וממילא במים שנשארו לא נעשתה מלאכה, ולא תני שתסיל אינו פוסל, הטעם הוא שתסיל מוצץ ומקיא ופוסל משום שזה רוק בעלמא, אי נמי משום מלאכה).

ס"ב: כופשני צוצייני כשרים למזבח, והם תורים של רחבה הנ"ל, ואף שיש להם שם לווי, ומצינו לגבי אזוב שאזוב יון או כוחלי או רומי או מדברי וכל שיש לו שם לווי פסול, מ"מ רק מי שנשתנה שמו קודם מתן תורה והתורה הקפידה על שמו לכתבו תמיד ללא שם לוואי פסול, אבל מי שנשתנה שמו רק לאחר מתן תורה אינו נפסל. ולרבא הם כשרים כיון שבמקומם הם נקראים תורים סתם.

עופות טהורים וטמאים-

צרדא מותר, וברדא אסור.

שמונה עופות מסופקים– חובא, חוגא, סוגא, הרנוגא, תושלמי, מרדא, כוחילינא, בר נפחא. וספיקם

הוא מפני שעופות טהורים קורקבנם נקלף ביד, וטמאים אין קורקבנם נקלף כלל, ואלו קורבנם נקלף רק בסכין, ויש להם את שלשת הסימנים האחרים. ואמנם עוף שאין קורקבנו נקלף אך אחר שהושיבו אותו בשמש הוא נקלף ביד, טהור.

תרנגולא דאגמא– לאביי תרנגולא דאגמא הוא 'מרדא' שהוא מח' ספיקות הנ"ל, ולרב פפא הוא אסור, אבל תרנגולתא דאגמא מותרת, ולמרימר גם התרנגולתא אסורה, שהרי ראינו שדרסה ואכלה, והיו מחזיקים אותם בטהרה עד שראינו שדרסה, ולכן אין אנו אוכלים עוף אלא מה שמסרו לנו אבותינו שהוא טהור, אבל שאר העופות יש לחוש שהם דורסים.

שבור אנדרפטא מותר, פירוז אנדרפטא אסור. בוניא מותר, פרוא אסור. מרדו זגיד ואכיל מותר, מרדו סגיד ואכיל אסור. מזגא חמרא אסור, בת מזגא חמרא מותרת. שקיטנא אריכי שקי וסומקי מותרים, אבל גוצי וסומקי או אריכי שקי וירוקי אסורים. לקני ובטני מותרים, ושקנאי ובטנאי מותר לאוכלם במקום שנהגו לאוכלם, והיינו במקומות שלא מצוי בהם פרס ועזניה, מפני שיש להם רק סימן אחד ושמא הם פרס או עזניה. קואי וקקואי אסורים, וקקואתא לאביי מותרת ובארץ ישראל היו מלקים על אכילתה.

ס"ג. מהם העופות הטמאים שהוזכרו בתורה-

שלך זהו עוף השולה דגים מהים, (ורבי יוחנן כשראה שלך אמר "משפטין תהום רבה" שהוא אוכל את הדגים המזומנים למות, וכשראה נמלה אמר "צדקתך כהררי קל" שיש לה חיות כמו בעל חי גדול, אי נמי שמזונותיה מצויים לה בלא טורח).

דוכיפת זה עוף שהודו כפות, והוא הביא את השמיר לבית המקדש.

תנשמת היא באות שבעופות (-עוף הצועק בלילה), והיינו קיפוף, ואינה מן השרצים, דאחד מהכללים שהתורה נדרשת זהו דבר הלמד מעניינו, והיא כתובה בענין העופות. ותנשמת האמורה בענין שרצים היא המאוסה שבשרצים, והיינו קורפדאי.

קאת זה הקוק.

רחם זה שרקרק, ונקרא רחם לפי שכשהוא בא באים רחמים -מטר לעולם, והיינן כשהוא יושב על דבר ומצפצף, ואם ישב על הקרקע שאין דרכו כך ויצפצף סימן בשורה הוא ש'בוא המשיח.

עורב זה עורב אוכמא, ומ"את כל העורב" לומדים לאסור עורב עימקי והיינו לבן, ומ"למינהו" לומדים לאסור עורב שראשו דומה לראש היונה.

נץ זה הנץ, ומ"למינהו" מרבים בר חריא והיינו שוריןקא.

חסידה זו דיה לבנה, ונקראת כך מפני שעושה חסד עם חברותיה.

אנפה זו דיה רגזנית, ונקראת כך מפני שמאנפת עם חברותיה, כמו "התאנף ביי".

ס"ג: מנין מיני העופות טמאים– כ"ד מיני עופות טמאים הוזכרו בתורה, בויקרא כתובים עשרים, ובמשנה תורה עשרים ואחד, וכתיב למינה למינה למיינו למינהו הרי כ"ה, ודאה וראה הם אותו מין, וכן איה ודיה הם מין אחד ונכתבו שניהם כדי לא לתת מקום לבעל דין לחלוק ולהכשירה. ולרבי אבהו ראה זו דאה זו איה זו דיה ונמצא שיש כ"ג מינים טמאים, ונקראת ראה מפני שרואה ביותר, שהיא עומדת בבבל ורואה נבילה שבארץ ישראל.

מאה עופות טמאים יש במזרח העולם, וכולם ממין איה. ובדגים יש שבע מאות מינים, ובחגבים יש שמונה מאות מינים. ואין מספר למיני העופות הטהורים.

התורה מנתה את הבהמות הטהורות מפני שמנין הטמאות גדול יותר, ואת העופות הטמאים מפני שמנין הטהורים גדול יותר, דלעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה.

כיצד יודעים מהו עוף טהור - עוף טהור נאכל במסורת שזכר שאכלו אדם כשר, ונאמן הצייד לומר עוף טהור זה מסר לי רבי הצייד, ובלבד שיהיה בקיא בהם ובשמותיהם.

ס"ד. סימני ביצים מעופות טהורים

סימני הביצים הטהורים זה שתהיה הביצה עגולה ככדור, אך ראשה אחד יהיה ככדור וראשה אחד יהיה חד שהיא משוכה לאורכה ועגולה לרוחבה, אבל אם שני ראשיה ככדור או ששניהם חדים טמאה. וסימן נוסף הוא שהחלבון בחוץ והחלמון בפנים, ולא יהיה החלבון בפנים והחלמון בחוץ, ולא יהיו מעורבים. וכן סימני עוברי דגים - ביצי דגים שהם מחוברים יחד.

ואיתא בברייתא שמותר לקנות ביצים מהעכו"ם ולא חוששים לנבילה או לטריפה, אך צריך שיאמר שזה מעוף פלוני שהוא טהור, ולא מספיק שיאמר שזה מעוף טהור. הגמ' שואלת למה לא יבדוק בסימנים, ואין לומר דאיידי בביצים טרופות, דאסור לקנות ביצה טרופה מנכרי (מפני שמותר למכור לו ביצת טריפה אם היא טרופה, ואם אינה טרופה אסור שמא יחזור וימכרנה לישראל). והגמ' מתרצת שהסימנים אינם מדאורייתא הלכה למשה מסיני וא"א להתיר על פי הסימנים לבד, כי יש ביצת עורב הדומה לשל יונה, ורק כשיש לביצה סימני כשרות, וגם הנכרי אומר שזה מעוף מסוים שהוא טהור, אפשר לאוכלם.

אם החלמון והחלבון מעורבים זו ביצת שרץ, ואין בזה נ"מ שאם ריקמה - נוצר השרץ בתוכה, וניקבה שיוכל ליגוע בריקום, מטמא כבעדשה, ד"ל שזה נחש שהוא דומה לשל שרץ אבל אינו טמא, אלא נ"מ שאם ריקמה ואכלה, לוקה משום שרץ השורץ על הארץ, וצריך להתרות בו משום לאו זה, ומה שמצינו שלומדים מהפסוק איסור אפי' באפרוח שלא נפתחו עיניו, זה אסמכתא בעלמא, ואיסורו בטהורים הוא רק מדרבנן, אבל בטמאים זה שרץ

גמור ולוקה לכו"ע, ואם לא ריקמה איסורא איכא ומלקות ליכא, דלאו שרץ הוא.

ס"ד: דיני אכילת ביצים - ביצים טהורים שהתבשלו

עם הטמאים מותרים דאנים נותנים טעם. ביצים מוזרות שישבה עליהם תרנגולת ימים רבים ולא קלט בהם אפרוח כיון שאינם של זכר, נפש יפה והיינו מי שאינו איסטניס יאכלם. ביצה שנמצא בה קורט דם, אם הדם נמצא על החלבון בראש הקשר בראש החלק העגול ששם נמצא הזרע ומשם מתחילה יצירת האפרוח, זורק את הדם ואוכל את השאר, ואם נמצא הדם על החלמון כל הביצה אסורה, מפני שזה התפשט בכל הביצה.

ביצת עוף טמא אסורה, דכתיב "ואת בת היענה", ואף שיש מין שנקרא בת יענה, מ"מ ממה שיש רווח בין התיבות מבואר שהכונה לביצת היענה, ואף שכדלעמך אינו שני שמות אף דכתיב כדר לעמר, שאני הכא שיכולים לחלקם גם לשני שורות, משא"כ בכדלעמך.

ס"ה. סימני טומאה בעוף - עוף הדורס ואוכל (-אוחז) בציפורניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל) בידוע שהוא עוף טמא, ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה (-אצבע גבוהה מאחורי האצבעות) וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא עוף טהור. ולר"א בר צדוק אפשר לתת חוט של משיחה, ואם מניח ב' אצבעות מכל צד הוא טמא בידוע שהוא דורס, אבל אם מניח ג' מצד אחד ואחת מהצד השני הוא טהור. ולרשב"א עוף הקולט מאכל מהאוויר כשזורקים לו אותו ואוכלו הוא טמא (אבל הקולט ואינו אוכל כמו ציפרתא הוא טהור). ולאחרים השוכן עם עופות טהורים הוא טהור, והשוכן עם עופות טמאים הוא טמא, ואפי' לרבנן שחולקים על ר"א שאמר שלא לחינם הלך הזרזיר אצל העורב מפני שהוא מינו, מ"מ אם הוא גם דומה להם במראיתו הוא טמא.

דיני חגבים

סימני טהרה בחגבים - חגב שיש לו ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקרצולים שתי רגלים נוספות ארוכות סמוך לצואר שהוא מנתר בהם כשהוא רוצה לקפץ, וכנפיו חופים את רוב גופו ("א רוב ארכו וי"א רוב הקפו, ולכן צריך רוב גופו והקיפו), זהו חגב טהור. ולרבי יוסי צריך שיהיה שמו חגב.

חגבים הנמצאים בקוצים מותרים, והנמצאים בכרוב אסורים ולוקים עליהם משום שרץ העוף דאינם ספק אלא ודאי הם טמאים. (ס"ב:).

חגב שאין לו כרעים אבל הוא עתיד לגדלם לאחר זמן הוא טהור, דכתיב "אשר לא כרעים" וקרי "אשר לו כרעים" - אע"פ שעדיין אין לו, וכגון הזחל, והיינו אסקרא שאין לו רגלים בקטנותו והם גדלים לאחר זמן.

מיני הארבה המותרים הנלמדים מהפסוק

כתיב "את אלה מהם תאכלו, את הארבה למינו, ואת הסלעם למינהו, ואת החרגול למינהו, ואת החגב למינהו".

לתנא דבי רב ארבה זה גובאי, סלעם זה רשון, חרגול זה ניפול, וחגב זה גדיאן, ומד' פעמים "למינהו" מרבים צפורת כרמים ויוחנא ירושלמית וערצוביא והרזובנית. דס"ל (ס"ו). שלומדים כלל ופרט מ"אשר לו כרעים, ארבה וכו' למינהו", אין בכלל אלא מה שבפרט, דבעינן מלבד הסימנים הנ"ל שלא יהיה ראשו ארוך.

ס"ה: ולתנא דבי רבי ישמעאל (להו"א) הארבה זה גובאי ולמינו זה צפורת כרמים, ולשניהם אין גבחת, וסלעם זה ניפול ולמינהו מרבה אושכף, ולשניהם יש גבחת - ראשם מרוט, ולכל הד' הנ"ל יש זנב, וחרגול זה רשון (ולא נחלק על תנא דבי רב מהו סלעם ומהו חרגול, אלא כל אחד אמר כפי שהם נקראים במקומי), ו"למינהו" מרבה כרספת ושחלנית שיש להם זנב, אמנם אלו אין ראשם ארוך, ולומדים צד השווה משלשתם שכל מי שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וכרעים, וכנפיו מכסים את רוב גופו, שכל כיוצא בזה טהור, אמנם צרצור אסור, דכתיב "חגב" שצריך שיהיה שמו חגב, וצריך גם את הסימנים הנ"ל, דכתיב "למינהו".

רב אחאי דוחה שא"א ללמוד מין שראשו ארוך מצד השווה, שהרי כולם אין ראשם ארוך, ולא מספיק ששווה בד' סימנים, שהרי חרגול אינו נלמד מצד השווה אע"פ שיש לו ד' סימנים. אלא לומדים ראשו ארוך מסלעם, לפי שאפשר ללמוד סלעם מצד השווה מארבה וחרגול. וס"ל לתנא דבי ישמעאל ש"למינהו" זה כלל, וכלל ופרט וכלל מרבים כעין הפרט, והיינו אף אם ראשו ארוך, וס"ל שאף שהכלל הראשון הרבה כל שיש לו כרעים, והכלל האחרון מרבה דברים הדומים בד' סימנים, בכל זאת דורשים כלל ופרט וכלל.

מבצע סיכומי סוגיות

מערכת 'תמצית' יוצאת בתוכנית חדשה של כתיבת ושלחת סיכומים ע"י כלל הלומדים ושליחתם למערכת.

מתווה מיוחד המועיל מאד לבהירות וזכרון. שיעורי הסברה ופרטים בטל 02-3131-465 שלוחה 7.

הגרשמים (ב'גדרים פלוס' קופת תמצית) לשליחת הסיכומים, זכאים לשמיעה טלפונית של הקורס הגולא 'אומנות הסיכום' - כדרך להתענג בידיעת התורה, במהיר מוזל 120 ש' במקום 500 ש', ולבחורים 60 ש' במקום 300 ש'.

הגרלות מיוחדות לכותבי הסיכומים.

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי משנה ברורה / חפץ חיים / אהבת חסד
ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669
- במייל 7692282@gmail.com
- בנדירים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ש' במזומן, 51 זוכים בזכות קניה 100 ש' ביפה גוף.

מבצע - קורס ללמוד להגות ולזכור 13 שיעורים לשמיעה טלפונית 500 ש' בלבד
ההרשמה בנדירים פלוס קופת תמצית, שיעור ראשון חינם בקו 02-3131-465 שלוחה 4

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה), ועמוד היומי

- **בנקודות ההפצה**
- **במייל 7692282@gmail.com**

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

קו עדכונים ושיעורים - 02-3131-465

מכתב שבועי בדף היומי

לדעת חכמה

מכתב שבועי בדף היומי

לדעת חכמה

באיזה אופן אם נטל תבני או חלקו היו טריפה לבויה?
א רק בלא נטלינו ממנו כלום.
ב' בשעתיו פחות מכחית.
ג' בניסול רובו.

באלו מים בודקים את הדיא?
א מים חמים.
ב מים פושרים.
ג מים קרים.

מה הדין בשם פסח או יותר תחשבו אותה בריאה (למעלה)?
א טריפה.
ב בפחות טריפה וביותר כשרה.
ג בפחות טריפה וביותר כולקו.

האם קרם שעלה בריאה מרומה מכה מכשיר אותה?
א כן.
ב לא.
ג מחלוקת.

מי שניקב הגיד שלו, האם הוא כשר לבשר בקול?
א פסול, ואם נסתם כשר.
ב פסול אפילו אם נסתם.
ג פסול, אלא אם כן שילוב לוחסותם.

באיזה מוחט שנמצא בכדי יש חילוק לאיזה צד החרוד שלה?
א במחט עבה.
ב במחט דקה.
ג בין במחט עבה בין במחט דקה.

מה הדין במחט שנמצא במחט שלה גרעין של תמורה?
א כשרה.
ב טריפה.
ג במחט טריפה ובקטן כשרה.

האם חלב טהור של בהמה או חלב כוזב, מועיל לסתירות נקב?
א מועיל.
ב אינו מועיל.
ג בהמה מועיל ובחיה אינו מועיל.

מה הדין לזלזה באכל שנתניע אחרי הקבורה, באיזה אופן מננה שבנה עש שאר האכלים?
א רק בנא ממקום קרוב בני המים הראשונים.
ב גם בנא ממקום קרוב אחר, ג' ימים ראשונים.
ג גם בנא ממקום רחוק אחר, ג' ימים ראשונים.

נכרי הנמנהם זה זה זה, האם חוששים לריסוק אכילת?
א חוששים.
ב לא חוששים אלא אם כן נדאם דוחים או שנפלו לקרקע.
ג אפילו בדוחים או חוששים, ואם נפלו לקרקע חוששים.

קנה שניקב למטה מן החזה, מה השיעור הפוסל?
א משהו.
ב טפה.
ג רובו.

מה הפנהו יחסי השדה שנפסק ברובו?
א י"א רוב עור וכ"ש רוב מוחו, וי"א רק רוב מוחו.
ב י"א רוב מוחו וכ"ש רוב עורו, וי"א רק רוב עורו.
ג י"א רק רוב עורו, וי"א רק רוב מוחו.

האם צריך לבדוק בהמה אם יש בה נקב בכבד או סירבא בריאה (רש"י)?
א כן.
ב לא.
ג נקב בכבד לא וסירבא בריאה כן.

בהמה שנפלה ועמדה, מה דינה?
א צריך להשהותה מעט לעת, אבל אינה צריכה בדיקה.
ב צריכה בדיקה, אבל א"צ להשהותה מעט לעת.
ג אין צריך לא בדיקה ולא להשהותה.

שאלה מדבריהם

מה הדין במחט שנמצא בקורקבן של עוף ושומן סותם מלמעלה?
א כשרה.
ב טריפה.
ג אם נקב הכיס והבשר טריפה, ואם לאו כשרה.

לפי ד"ר ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ד"ר

ניתן לעשות את המבחנים:

בט"ב: 0737-289-669
בגמדות 'נדרים פנים' (לדעת)
במחיי: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:

במחיי: 7692282@gmail.com
בפסק: 0799-414-144
בנקודות הפצה: 0737-289-669
4 שולחן 4

מטרת המבחנים פתוחה מיום ששיש בבוקר עד יום שני בלילה
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון עד 500 ש"ח במזומן,
ועוד 8 זוכים ביזכיר 100 ש"ח ב"פ"ח נוף'

באיזה אופן תבהמה טריפה בשערי רוב עלעוניה?
א כשנשברו שם ככל צ"ל.
ב גם כשנשברו אחר עשר מצד אחד ואחר מהצד השני.
ג גם כשנשברו שם מצד אחד ומהצד השני לא נשבר כלום.

באיזה בעלי חיים רק החלל עושה דרוסה ולא חולדה לפירה?
א דגים וטלאים.
ב כנשים.
ג עופות.

נקב או דרוסה בקנה או מושט, מתי שיעורם מנשו ומתי במאסר?
א בקנה במאסר ובמושט במנשו בין בנקב בין בדרוסה.
ב כל דרוסה ונקבת הוושט במנשה, ונקבת הוושט במאסר.
ג כל דרוסה ונקבת הוושט במאסר, ונקבת הוושט במנשה.

מה הדין לרוב נתנו שנתורה במאסר ביוק?
א כשרה.
ב טריפה.
ג פסוק.

איזה דבר בודקים במים בספל חרס?
א ריאה שנבקת.
ב כליה שצנקה.
ג סחול שניקב.

האם ניקב מועט הקנה מטרף עוף?
א כן.
ב לא.
ג בסתם נקב לא אבל בסדק כן.

מתי שיעור הדיקות הפוסל בגפלה לאור ונכבד בני מעיה?
א משהו.
ב מאסר.
ג טפה.

בהמה שנחבטו וגזלה, האם היא טריפה?
א כן.
ב מהאכילה ולמטה לא, מהאכילה ולמעלה כן.
ג מהאכילה ולמעלה לא, מהאכילה ולמטה כן.

קנה שנתקן ונחסר, מה דינו לזלזה?
א כשר.
ב טריפה.
ג אם חסר מאסר האיסוף היו טריפה.

נכרי ואח"כ טענה הטילה ביצים, האם הם מותרים באכילה?
א מותרים רק כשנפלו ללא זכר.
ב מותרים רק כשנפלו מוכר.
ג בכל אופן אסורים.

לפי ד"ר ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ד"ר

מה מפתק רב אשוי לגבי כשר החושב את רוב הכבד?
א מה הדין בניסול רובו.
ב מה הדין בקרקע.
ג שתי התשובות נכונות.

מדוע שמואל השליך עופות ספק דרוסה לנהר ולא לכבדים?
א מפני שהם אסורים בנחיה.
ב כדי לפרסם שהם אסורים.
ג שבא יבוא לאוכלם.

החוקר מעובר שבמעי אמו, ונשחטה האם, האם העובר והתחית מותרים באכילה?
א מותרים.
ב אסורים.
ג העובר מותר והתחית אסורה.

בהמה שאכלה סם המות, מה דינה?
א טריפה.
ב בסם המות לאדם טריפה, ובסם המות לבהמה אינה טריפה אבל יש בה סכנה.

שאלה מדבריהם

האם תעוסק במלאכת עצמו עומד בפני תלמידו חכם במקום חסידו כס?
א רוב לעמוד, בפני כבוד החרד.
ב יכול לעמוד אם רוצה, אבל אינו חייב בפניו שיש בהו חסידו כס.
ג אין לו לעמוד, מפני שדומה חסד על מנתם של ישראל.

לפי ד"ר ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ד"ר

ניתן לעשות את המבחנים:

בט"ב: 0737-289-669
בגמדות 'נדרים פנים' (לדעת)
במחיי: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:

במחיי: 7692282@gmail.com
בפסק: 0799-414-144
בנקודות הפצה: 0737-289-669
4 שולחן 4

מטרת המבחנים פתוחה מיום ששיש בבוקר עד יום שני בלילה
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון עד 500 ש"ח במזומן,
ועוד 8 זוכים ביזכיר 100 ש"ח ב"פ"ח נוף'

